

MBOLEA BORA KWA KILIMO ENDELEVU

Mbolea YETU

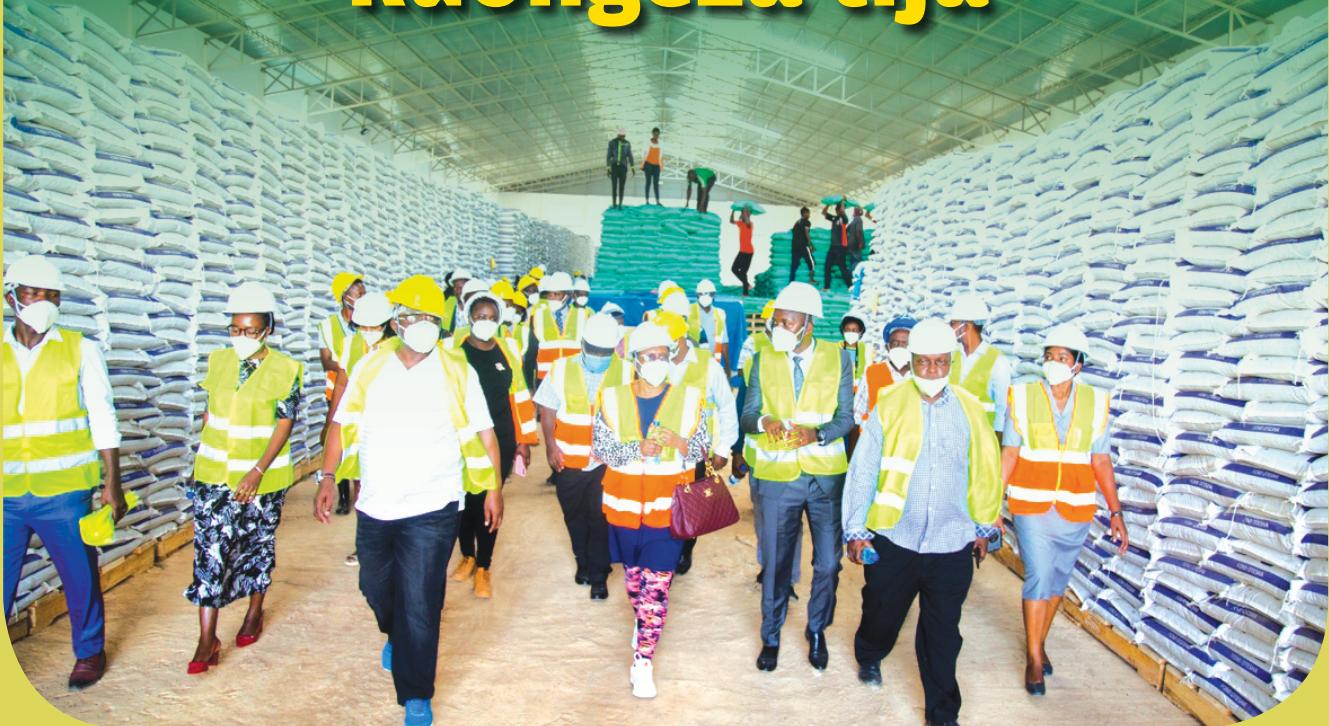

Tanzania

ISSN 2799-2039

Toleo Na. 05 - Januari - Juni 2023

Tathmini yabainisha RUZUKU YA MBOLEA Ilivyochocha wakulima kuongeza tija

Wakulima nchini
wachekelea miaka
miwili ya Rais
Samia – **Uk.7**

Temu: Kilimo kimo
kwenye damu yangu,
nataka kumiliki
hekta 1,000 – **Uk.10**

UJUMBE WA MKURUGENZI MTENDAJI

Wakulima changamkieni fursa ya ruzuku ya mbolea

Maelfu ya wakulima walionufaika na mpango wa ruzuku ya mbolea kwa msimu wa 2022/2023 wana hadithi ndefu ya kuwasimulia wenzao ambao hawakubahatika kijiungu na mpango huo.

Mpango huu wa ruzuku ya mbolea umebuniwa na serikali ili kuimarisha sekta ya kilimo na kuchochea ongezeko la pato la taifa na hatimaye kuwatuirisha wakulima ambao kwa miongo mingi walishindwa kupiga hatua za maana katika ustawi wao.

Katika Tanzania zimepita kampeni nyingi zilizolenga kuimarisha kilimo tangu kupatikana kwa uhuru zaidi ya miaka 60 iliopita. Nyingi ya kampeni hizo zilifanikiwa kuleta hamasa miongoni mwa wakulima ili waongeze tija katika uzalishaji wa mazao mbalimbali. Hata hivyo, kwa bahati mbaya kampeni hizo hazikuwa endelevu kiasi cha kuwakwamua wakulima waondokane na umaskini.

Ndiyo maana katika kukifanya kilimo chetu kiwe endelevu na kilete tija kwa wakulima serikali imebuni mpango huu wa ruzuku ya mbolea ili kuzalisha chakula kwa wingi na kupata malighafi viwandani kwa bidhaa zitokanazo na juhudzi za wakulima wanaounda uti wa mgongo wa uchumi wa taifa.

Ni jambo la kutia moyo kwamba baada ya kubaini mafanikio yatokanayo na mpango huu wa ruzuku ya mbolea kwa msimu wa 2022/2023 serikali kwa kauli moja imeamua kuuendeleza kwa misimu mingine "kuanzia 2023/2024 hadi 2025/2026." Sasa hivi kinachosuburiwa ni maelekezo ya serikali jinsi mpango huu utakavyotekelozwa kwa misimu hiyo miili.

Nia ya serikali ni kuwawezesha mamilioni ya wakulima wazidi kunufaika na ruzuku ya mbolea ili kuchochea kukua kwa uchumi wa taifa. Vyama vya ushirika vilivyozagaa nchi nzima ni lazima vijipange kikamilifu katika utekelezaji wa mpango huu huko vijijini.

Nijukumula serikali za mitaa huko vijijini zisaidie usimamizi wa bei elekezi ya mbolea kwa kila kituo kutegemeana na mazingira halisi ya sehemu inayohusika. Tunatarajia kwamba vituo vya mauzo ya mbolea vikiwa karibu na wakulima, kundi hilo la wachapa kazi wa Tanzania litahamasika zaidi katika kutumia mbolea ili kukuza uzalishaji.

Kampeni hii ya ruzuku ya mbolea ni lazima iote mizizi katika ngazi zote kuanzia vitongoji, vijiji, kata na tarafa – maeneo ambayo kuna idadi kubwa ya wananchi. Viongozi wa ngazi zote kuanzia vijiji hadi taifa ni lazima wasimame kidete kuhakikisha kampeni hii inafanikiwa kwa sababu imebuniwa kumkomboa mkulima wa Tanzania katika karne hii inayoshuhudia maendeleo makubwa ya sayansi na teknolojia.

Miaka ya mwanzo ya uhuru, Baba wa Taifa Mwalimu Julius Nyerere, altuasa kutimiza wajibu wetu ili kujiletea maendeleo. Kwa sasa hamasa hii ni lazima ihamie kwa wakulima kwa kuwataka wajisajili kwa wingi ili waweze kufaidi matunda ya ruzuku ya mbolea. Kwa njia hiyo watakuwa wanapiga vita umaskini na kubadili hali zao za maisha.

Ni vizuri kwa Watanzania kuchangamkia fursa kama hizi zinazotolewa na serikali ambazo zinalenga kubadili maisha yao baada ya miongo mingi ya kuelewa kwenye dimbwi la umaskini.

Dkt. Stephan Eliuth Ngailo
Mukurugenzi Mtendaji

BODI YA UHARIRI

DKT. STEPHAN NGAILO
- MWENYEKITI

MATILDA KASANGA
- KATIBU

DANIEL MAARIFA
- MJUMBE

RAYMOND KONGA
- MJUMBE

AZIZI MTAMBO
- MJUMBE

SALEHE KEJO
- MJUMBE

THERESIA SIRIWA
- MJUMBE

NURU MWASAMPETA
- MJUMBE

ALPHA NUHU
- MJUMBE

TAHARIRI

Ukombozi kwa vijana utaletwa na kilimo

KWA vijana wengi walioonja matunda ya kilimo, ni vigumu leo hii kuwarudisha nyuma kwa kuwashawishi waiache kazi hiyo na kuanza kukimbia mijini kutafuta kazi kama ilivyokuwa zaidi ya miongo mitatu iliyopita.

Miaka ya 1980 na 1990 ilishuhudia wimbi kubwa la vijana wa Tanzania wakihama vijihi vyao na kukimbia mijini wakidhani kwamba huko ndiko kwenye maziwa na asali. Hali hiyo ilivinyang'anya vijihi vingi nguvukazi muhimu katika kuendeleza, siyo tu kilimo, bali pia sekta nyingine za kiuchumi.

Ni jambo la kusikitisha kwamba shughuli za kilimo ziliachwa mikononi mwa wazee na hivyo kusababisha kushuka kwa uzalishaji wa mazao muhimu ya biashara na chakula. Maisha ya vijijini yalionekana kana kwamba ni laana; vijana walikimbilia kujazana mijini ambako huko walidhani kila kitu utakikuta mezani bila kuvuja jasho. Hiyo ilikuwa ni dhana potofu na itaendelea kuwa potofu hadi milele.

Leo hii mambo yamebadilika; ari ya maelfu kwa maelfu ya vijana kukimbia mijini imefifia kwa sababu hata mijini wanakokimbilia maisha ni machungu kwa kuwa hakuna kazi za maana za kuwasaidia kujenga ustawi wao.

Vijana wengi sasa – ambao wengi wao wamepata mwanga wa elimu -- wameelewa kwamba maisha ni kujituma na siyo kuyakimbia kama ilivyokuwa miaka kadhaa huko nyuma. Maisha, kama walivyowahi kusema wanafalsafa wengi, ni mapambano ; kwamba popote ulipo ni lazima uparibane ili uweze kufanikiwa. Uelewa huu ndiyo uliowafanya vijana wengi sasa kujikita katika kilimo – kiwe cha mazao ya chakula au biashara.

Sasa hivi tunashuhudia vijana wakianzisha mashamba ya mpunga kama ilivyo Wami Dakawa, Madibira, Shinyanga na kwingineko kunakolimwa zao hilo kwa wingi. Sasa hivi tunawashuhudia vijana wanaomiliki mashamba ya parachichi katika mikoa kama vile Mbeya, Njombe na Iringa. Huu ni ukombozi wa kifikra.

Huu pia ni uthibitisho kwamba kilimo sasa kinalipa kwa mtu ye yote aliyeamua kujitosa katika sekta hiyo inayoajiri mamilioni ya Watanzania. Zama za vijana kuchagua kazi ya kufanya zimepitwa na wakati. Hizo zilikuwa ni zama ambazo wasomi walikuwa na kiburi na majivuno kwa kuchagua aina ya kazi kwa sababu wataalam enzi hizo walikuwa wachache kuziba uhaba uliokuwepo.

Leo hii litakuwa ni jambo la kustaaajabisha ikiwa vijana wa Tanzania wataendelea kuinung'unikia serikali kwamba haiwapi kazi za kufanya. Katika nchi yenye ardhi ya kutosha na yenye rutuba tunatarajia kwamba nguvukazi ya vijana itatumika vilivyo kuwakombua na tatizo la ukosefu wa ajira.

Serikali ya Awamu ya Sita ya Rais Samia Suluhu Hassan imedhamiria kuwakombua vijana kwa kuwasaidia wajajiri kwenye kilimo. Ni juu ya vijana wenye sasa kuitumia fursa hii kwa makini ili waweze kuondokana na dhana iliyodumu kwa miaka mingi ya kupapatikia ajira za serikali.

Vijana wa leo wanatakiwa kuiga maneno ya Mtengenezaji Filamu wa Marekani, Walt Disney, aliyetamka kwamba "Ndoto zetu zinaweza kuwa za kweli iwapo tutakuwa na ujasiri wa kuzifikia." Kujikita katika kilimo kutawasaidia vijana wanaoota ndoto za mafanikio kuweza kuufikia utajiri.

U K O M B O Z I T A Y

Serikali yaamua mbolea ya ruzuku iendelee kutolewa hadi 2026

Uk > 5

Wakulima 3,149,824 wajisajili mfumo wa ruzuku ya mbolea

Uk > 6

Bashe ataja vipaumbele, mikakati ya kukuza kilimo 2023/2024

Uk > 12

Mbolea ya ruzuku: Fursa lukuki kwa wafanyabiashara

Uk > 13

Orodha ya Mbolea na Visaidizi vya Mbolea zilizosajiliwa kwa mujibu wa Sheria ya Mbolea Na. 9 ya mwaka 2009

Uk > 15

Wahariri wa Vyombo mbalimbali vya Habari wakitembelea kiwanda cha mbolea cha itracom mara baada ya kikao cha siku mbili na viongozi waandamizi wa Wizara ya Kilimo na watendaji wake iliyowajengea uwezo katika shughuli mbalimbali zinazotekelzeza na wizara na taasisi zilizo chini ya wizara

Tathmini yabainisha ruzuku ya mbolea Ilivyochochea wakulima kuongeza tija

• Waomba mpango huo uendelee

Na MWANDISHI WETU

MPANGO kabambe wa kitaifa wa ruzuku ya mbolea uliobuniwa na serikali ya Awamu ya Sita ya Rais Samia Suluhu Hassan kuimarisha sekta ya kilimo iweze kutoa mchango mkubwa katika uchumi wa taifa umechochea hamasa kubwa mionganoni mwa wakulima kuongeza uzalishaji wa mazao mbalimbali, kwa mujibu wa tathmini iliyofanya na Mamlaka ya Udhhibitii Mbolea Tanzania (TFRA) kuhusu utekelezaji wa mpango huo.

Tathmini ya TFRA imeonyesha kuwepo mwitikio mkubwa kutoka kwa wakulima baa da ya kupunguza makali ya bei ya mbolea ili waweze kuongeza tija katika kilimo.

Hapo Julai 4, 2023 serikali ilizindua rasmi Mfumo wa Kidijitali wa Usajili wa Wakulima na kutoa Mwongozo wa Utoaji wa Mbolea ya Ruzuk kwa msimu wa kilimo 2022/2023 baa da ya kutenga shilingi billioni 150 ili zitumike kuboresha mpango huo.

Lengo kubwa la ruzuku ya mbolea kwa ujumla wake ni kupunguza bei ya bidhaa hiyo ili kuwahamisisha wakulima waongeze uzalishaji, kuimarisha usalama wa chakula nchini na kuongeza mchango wa sekta ya kilimo katika pato la taifa.

TFRA ni taasisi ya serikali ilioanzishwa zaidi ya miaka 10 iliyopita na kukabidhiwa jukumu la kudhibiti ubora wa mbolea inayozalishwa ndani na kuingizwa kutoka nje. Taasisi

hiyo, ambayo imepata mafanikio makubwa katika muongo uliopita, pia iilipewa jukumu la kuhakikisha kwamba mikakati ya usambazaji mbolea ya ruzuku inafanikiwa kuboresha sekta ya kilimo nchini.

Akitoa tathmini ya utekelezaji wa mpango huo wa ruzuku ya mbolea kwa msimu wa kilimo wa 2022/2023 katika mahojiano maalum, Mkurugenzi Mtendaji wa TFRA, Dk. Stephan Ngailo aliorodhesha mafanikio kadhaa, yakiwemo kuwatumbau wakulima na wadau wote walioko kwenye mnyororo wa thamani wa mbolea, na kujua takwimu halisi za mahitaji ya pembejeo hiyo kwa nchi nzima.

Alisema kumekuwepo na mwamko mkubwa mionganoni mwa wakulima wa kununua mbolea na hiyo kuchochaea ongezeko kubwa la uzalishaji wa mazao mbalimbali licha ya changamoto ya hali mbaya ya hewa iliyojitokeza katika baadhi ya maeneo nchini.

"Tunategemea uzalishaji mkubwa wa mazao mbalimbali katika mikoa ya Nyanda za Juu Kusini ambako kulikuwa na mvua za kutosha," ameeleza Dk. Ngailo, na kuongeza kuwa "tumegundua kwamba bei ya mbolea ikiwa nafuu, mwamko wa wakulima wa kununua bidhaa hiyo unakuwa ni mkubwa zaidi."

Kwa mujibu wa kiongozi huyo, hadi kufikia Mei 3 mwaka huu jumla ya wakulima 3,050,419 walikuwa tayari wamesajiliwa nchini kupata mbolea ya ruzuku.

Kuhusu changamoto mbalimbali zilizoji-

tokeza wakati wa utekelezaji wa zoezi hilo, Dk. Ngailo alisema kulikuwepo na ukosefu wa uaminifu mionganoni mwa mawakala, hasa kuhusu uhaliisa wa taarifa za mauzo na ununuzi wa mbolea.

Changamoto nyingine kubwa ni ukosefu wa mtaji kwa mawakala huko vijiji. Kati ya mawakala 350,000 waliosajiliwa ni mawakala 1,200 tu ndio waliokuwa na uwezo wa kushiriki kikamilifu katika programu ya ruzuku wakati wengine walobaki wakiwa hawana fedha za kutosha kushiriki katika zoezi hilo.

"Hali hii," alieleza Dk. Ngailo, "iliathiri usambazaji wa mbolea licha ya kuwepo hamasa kubwa mionganoni mwa wakulima, wafanya-bashara, mawakala na wadau wote."

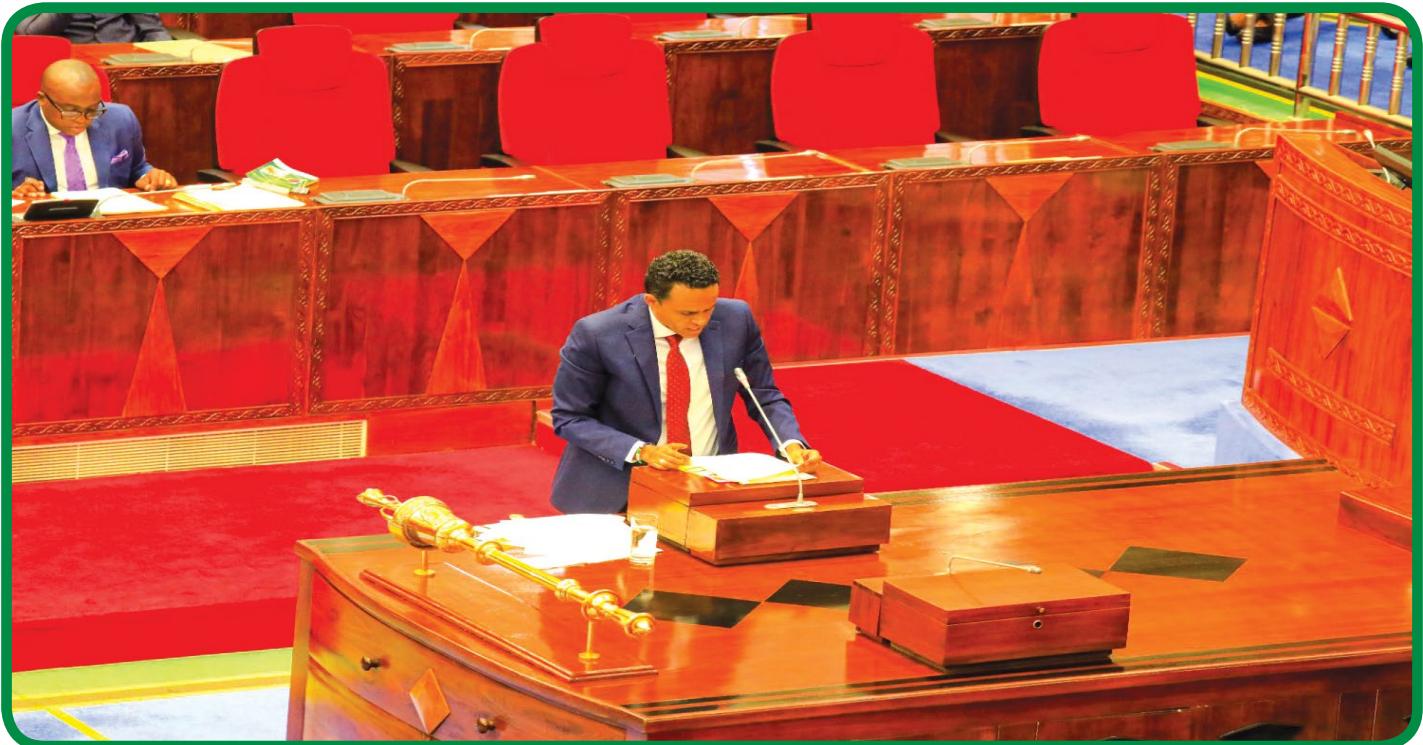
Jambo la kufurahisha na kutia moyo, Dk. Ngailo alisema, ni kwamba wadau wote kwenye mnyororo wa thamani wa mbolea wameishukuru serikali kwa kuanzisha mpango huo wa ruzuku na kuitaka ijithadi kuboresha mfumo mzima wa upatikanaji wa pembejeo hiyo ili kuongeza tija katika sekta muhimu ya kilimo. TFRA imekuwa ikipigana kufa na kupo na ili kufanikisha ongezeko la viwanda nya mbolea na visaidizi vyake nchini kwa kushirikiana na Wizara ya Uwekezaji, Viwanda na Biashara na Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC).

Katika uhamasishaji wa uzalishaji wa mbolea nchini, TFRA imefanikisha kuongezeka kwa upatikanaji wa mbolea nchini kwa asilimia 41, matumizi ya mbolea kwa ongezeko la asilimia 31 na ongezeko la mbolea zilizosajiliwa kwa asilimia 45.

Mafanikio hayo, kwa mujibu wa Dk. Ngailo, ni jitihada za makusudi za kututua changamoto mbalimbali kwenye tasnia ya mbolea na kutengeneza mazingira wezeshi kwa wawekezaji.

Pamoja na mafanikio hayo machache katika mengi ambayo hayajaainishwa, TFRA ina matarajio makubwa, ikiwemo kumalizika kwa maabarwa ya mbolea, kuimarishwa ofisi za kanda, kuongeza idadi ya waguzi wa mbolea nchini, kuongeza utii wa sheria kwa asilimia 90, kuongezeka kwa viwanda nya uzalishaji wa mbolea na kuwa na mfumo wa uhakika wa upatikanaji wa takwimu.

Serikali yaamua mbolea ya ruzuku iendelee kutolewa hadi 2026

Na MWANDISHI WETU

Serikali imeamua kuendelea kuratibu utoaji wa mbolea ya ruzuku kwa wakulima hadi mwaka 2025/2026 ili kuchocha hamasa ya matumizi ya pembejeo hiyo kutoka kilo 19 kwa hekta hadi kufikia kilo 50 kwa hekta.

Waziri wa Kilimo Hussein Bashe aliliambia

*Waziri wa Kilimo, Hussein Bashe,
akiwasilisha Bungeni Makadirio ya Bajeti
ya wizara kwa mwaka 2023/2024 Jijini
Dodoma, Mei 8 mwaka huu.*

Bunge wakati akiwasilisha Makadirio ya Bajeti ya wizara yake kwa mwaka 2023/2024 jijiini Dodoma kwamba Mamlaka ya Udhibiti wa Mbolea Tanzania (TFRA) inaendelea na usajili wa wakulima katika mfumo wa kidigitali ili kufifanya taifa liwe na takwimu na taarifa sahihi.

Alisema serikali kuitia TFRA itaendelea kuratibu uingizwaji wa tani 750,000 za mbolea nchini na kwamba Wizara ya Kilimo itaiwezesha Kampuni ya Mbolea (TFC) kupata shilingi bilioni 40/- kama mtaji na hivyo kuongeza mtaji huo kufikia shilingi bilioni 46 kwa ajili ya kununua mbolea na ardhi ya kujenga kivanda cha kuchanganya mbolea kwa kushirikiana na sekta binafsi.

"Hاتua hii inalenga kupunguza utegemezi wa mbolea kutoka nje na kuimarisha upatikanaji wake kulingana na afya ya udongo ya eneo husika," alisema.

Akizungumzia upatikanaji wa mbolea, Bashe alisema wizara kuitia TFRA ilipanga kuratibu uingizaji, uzalishaji na usambazaji wa tani 650,000 za mbolea kwa msimu wa 2022/2023 ulioishia Juni mwaka huu.

Hadi kufikia Aprili mwaka huu upatikanaji wa mbolea ulifikia tani 819,442 ikiwa ni asilimia 126 ya lengo.

Kiasi hicho kimetokana na tani 75,399 zilizozalishwa nchini, tani 617,079 zilizoagizwa kutoka nje na tani 126,964 ikiwa ni bakaa ya msimu wa 2021/2022, alisema Bashe, na kuongeza kuwa hili ni ongezeko la asilimia 46 ikilinganishwa na msimu wa 2021/2022 ambapo upatikanaji wa mbolea ulikuwa tani 560,553.

Waziri wa Kilimo Hussein Bashe (mwenye kofia SSH) akizungumza na Meneja wa Kampuni ya ETG kanda za Nyanda za Juu Kusini Trusher Darji alipotembelea ghalia la kampuni hiyo eneo la vivanda Iyunga mkoani Mbeya Januari mwaka huu.

Wakulima 3,149,824 wajisajili mfumo wa ruzuku ya mbolea

Bwana Shamba wa Kampuni ya ETG mkoani Arusha Isdory Kayanda akieleza namna wakulima walivonyufaika na mbolea ya ruzuku alipotembelewa na timu ya wataalamu wa mawasiliano wa Mamlaka ya Udhhibit wa Mbolea Tanzania.

Na MWANDISHI WETU

Wakulima wapata 3,149,824 nchini wamesajiliwa katika mfumo wa kidigitali ambapo kati yao 826, 336 wamenufaika na mpango wa ruzuku ya mbolea kwenye mikoa 26 ya Tanzania Bara.

Akiwasilisha Makadirio ya Bajeti kwa mwaka 2023/2024 Waziri wa Kilmimo Hussein Bashe alisema kwa mara ya kwanza katika historia ya

Tanzania, serikali imewatambua wakulima walionufaika na mbolea ya ruzuku kwa majina yao kamili, mahali walipo, aina ya mazao na ukubwa wa mashamba na maeneo yao wanayofanya shughuli za kilimo.

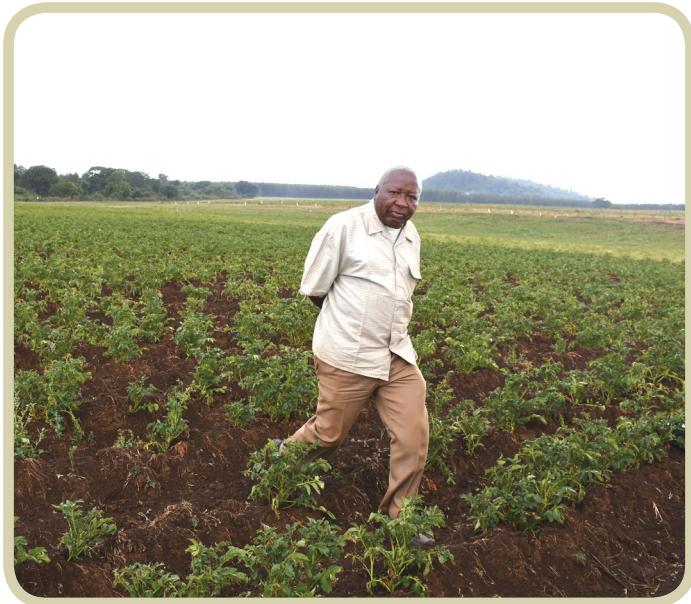
Aidha waziri alisema serikali kupitia Mamlaka ya Udhhibit wa Mbolea Tanzania itaendelea na zoezi la kusajili wakulima na kutoa kadi lengo ikiwa ni kuwasajili wakulima 7,000, ooo ifikapo 2025.

"Zoezi hili litaunganisha kanzidata na satelite, taarifa za afya ya udongo kwa kila mkulima na huduma za ugani ili Taifa liweze kuwa na uhakika wa takwimu za wakulima", alisema Waziri Bashe.

Amesema waingizaji wakubwa wa mbolea 28, mawakala wadogo, 3, 265 na wazalishaji wa ndani watatu wamesajiliwa katika mfumo wa ruzuku ya mbolea ili kuhakikisha kuwa usambazaji wa mbolea unafanikiwa.

Mkulima wa mpunga na mnufaika wa mbolea ya ruzuku katika Mkoa wa Kilimanjaro akipalilia shamba lake.

Mkulima wa viazi, Hermengildi Temu, wilayani Siha akikagua shamba lake lililoathiriwa na ukame. Mkulima huyo aliishkuru serikali kwa kutoa ruzuku ya mbolea iliyomwezesha kkupuanu shamba lake.

Mwonekano wa jengo la maabara ya kimataifa ya mbolea Eneo la Kilimo III Temeke, Jijini Dar es Salaam. Maabara hiyo inatarajiwa kuwa kitovu cha huduma na taarifa mbalimbali kuhusu tasnia ya mbolea kwa nchi za Afrika Mashariki na Kusini mwa Afrika.

Wakulima nchini wachekelea miaka miwili ya Rais Samia

Na MWANDISHI WETU

"Kwa mwaka jana nilipaswa kutumia kiasi cha shilingi 18,000,000 kwa ajili ya mbolea ili kulima hekta 20 za nanasi. Nilifanikiwa kulima kulima hekta mbili tu kwa sababu ya bei kubwa ya mbolea. Sasa nimeweza kununua mifuko 30 ya mbolea ya kuanzia ninapoendelea kuandaan maeneo mengine kwa ajili ya kilimo."

Hayo ni maneno ya Mubaraka Mtenga, mkulima wa nanasi wa kijiji cha Fukayo-si wilayani Bagamoyo akielezea furaha yake baada ya serikali kutoa ruzuku ya mbolea na hivyo kuwawezesha wakulima kupanua mashamba yao ikilinganishwa na misimu mingine iliyopita.

Naye Mkulima wa vitunguu, mahindi, maharage na mbogamboga wa eneo la Mang'ola

wilayani Karatu, Mustapha Mbwambo, anasema amepata nafuu sana ya uzalishaji wa vitunguu baada ya serikali kuanza kutekeleza mpango wa ruzuku ya mbolea kwa wakulima katika msimu wa kilimo 2022/23.

Anasema msimu wa 2021/2022 gharama ya mbolea ilikuwa kubwa na hivyo kuathiri shughuli za uzalishaji kutokana na hekta moja ya vitunguu kuhitaji mifuko 12 ya mbolea. Anaelea kwamba ruzuku ya mbolea imewapunguzia mzigo wakulima na kuwawezesha kuongeza maeneo ya kilimo.

Rais Dkt. Samia Suluhu Hassan alizindua mpango wa ruzuku ya mbolea Agosti 8 mwaka jana wakati wa maadhimisho ya Siku Wakulima iliyofanyika viwanja vya Mwangan-gale jijini Mbeya.

Sababu ya serikalikuanzisha mpango wa mbolea ya ruzuku

Mkurugenzi Mtendaji wa Mamlaka ya Udhidhi Mbolea Tanzania (TFRA), Dkt. Stephan Ngailo anasema kwamba kupanda kwa bei ya mbolea kwenye soko la dunia kumesababisha wakulima wengi kutoweza kumudu gharama za bidhaa hiyo na kui lazimisha Serikali ya Awamu ya Sita kutenga shilingi bilioni 150 ili kughamaria ruzuku kwa msimu wa kilimo wa 2022/2023.

>>> **Inaendelea Uk. 8**

<<< Inatoka Uk. 7

Mwaka wa fedha 2020/2021 na 2021/2022 gharama za mbolea zilipanda kwa ghafla na wakulima walinunua bidhaa hiyo kwa bei ya kuanzia shilingi 100,000 hadi 150,000 kufutana na umbali wa kupatikana kwa bidhaa hiyo.

Kwa mujibu wa Dkt. Ngailo utoaji wa ruzuku ya mbolea umezingatia mahitaji halisi ya mkulima wa Tanzania kulingana na taarifa za usajili na bajeti ya serikali. Mbolea zilizohusika katika mpango wa ruzuku ni zile za kupandia na kukuzia, hasa DAP na Urea. Mbolea hizo ni takribani asilimia 50 ya matumizi yote ya mbolea nchini.

Mbolea za kupandia na kukuzia za aina nyiningine zimehusishwa kwenye ruzuku kulingana na mahitaji ya soko. Mbolea zinazozalishwa na viwanda vya ndani zimeingizwa kwenye mpango wa ruzuku kutokana na mahitaji ya soko.

Katika kuhakikisha malengo ya kutoa ruzuku yanafikiwa, ikiwa ni pamoja na kuwanufaisha wakulima,, kuongeza ufanisi wa utoaji wa ruzuku, kupunguza mianya ya udanganyifu, rushwa, muda na gharama za usimamizi kutokana na uzoefu uliopatika-

Jengo la utawala la kiwanda cha mbolea cha Itracom Jijini Dodoma. Kiwanda kinatarajiwa kumaliza changamoto ya upatikanaji wa mbolea na kupunguza utegemezi kwa mbolea kutoka nje.

na wakati wa utekelezaji wa mipango ya ruzuku kwa miaka iliyopita, serikali iliama kutumia mfumo wa kidijitali kutekeleza mpango wa ruzuku ya mbolea kwa mwaka wa fedha wa 2022/2023.

Mfumo umetumia programu maalum ya kidigitali, au kwa Kiingereza Digital Platform, kuratibu shughuli zote za utekelezaji ruzuku kuanzia utambuzi wa washiriki wa mfumo wakiwemo waingizaji na wazalishaji wa mbolea, wafanyabiashara, wakulima na aina za mbolea zitakazokuwa katika mpango wa ruzuku; kuratibu usambazaji; uuzaaji wa mbolea kwa wakulima; na malipo ya ruzuku ya mbolea.

Dkt. Ngailo anabainisha kuwa hadi kufikia mwezi Februari 2023 waingizaji wa mbolea 28 walikuwa wameshasajiliwa, wazalishaji 3, mawakala na wasambazaji wa mbolea 3,303 watakaotumika kusambaza mbolea katika mikoa yote 26 ya Tanzania Bara.

Kuongezeka kwa viwanda vya kuten-geneza mbolea na visaidizi vya mbolea (fertilizer suppliments)

Akizungumzia kuhusu ongezeko la viwanda vya mbolea na visaidizi vyake, Dkt. Ngailo anaeleza kuwa kutokana na utashi wa kisiasa na uhamasishaji uliofanywa na Rais Dkt. Samia Suluhu Hassan kumekuwa na jumla ya viwanda kumi na saba (17) vinyoyozalisha aina mbalimbali za mbolea na visaidizi vyake.

Kati ya viwanda 16 viwanda 3 huzalisha visaidizi vya mbolea (chokaa mazao na gypsum) vilivyoko mikoa ya Dodoma na Tanga viwanda 14 vinatengeneza mbolea za punje na maji ambapo kati ya hivyo 10 hutengeneza mbolea za maji na 6 hutengeneza mbolea za punje.

Aidha, Rais Dkt. Samia na serikali yake wameendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza ambapo mwekezaji kutoka nchini Burundi yupo katika hatua za mwisho za ujenzi wa kiwanda cha Itracom Fertilizer LTD kinachojengwa Nala Jijini Dodoma ambacho tayari kimeanza uzalishaji wa tani 200,000 kwa mwaka na baada ya mitambo yote, kiwanda kitazalisha tani 1,000,000 za mbolea na tani 300,000 za chokaa na hivyo kusaidia

Kutokana na utashi wa kisiasa na uhamasishaji uliofanywa na Rais Dkt. Samia Suluhu Hassan kumekuwa na jumla ya viwanda kumi na saba (17) vinavyozalisha aina mbalimbali za mbolea na visaidizi vyake.

Mifumo ya udhibiti wa mbolea nchini imeendelea kuimashwa na kuhakikisha kwamba wakulima wanapata mbolea bora kwa bei nafuu na kwa wakati ndani ya miaka miwili ya Rais, Dkt. Samia

kupunguza utegemezi wa mbolea kutoka nje ya nchi.

Ujenzi wa maabara kupima mbolea

Dkt. Ngailo anaeleza kuwa Mamlaka imetuwa ikitumia maabara za taasisi nyininge kupima ubora wa mbolea ambapo kumekuwa na ucheleweshaji wa kutoa majibu na hivyo kupunguza kasi ya utekelezaji wa majukumu ya udhibiti.

Anasema ndani ya iongozi wa Rais Dkt. Samia Suluhu Hassan, Mamlaka ilitengewa ba-jeti na kuanza kutekeleza ujenzi wa maabara ya mbolea kwa njia ya force account ambapo hadi mwezi Februari 2023 ujenzi wake ulifikia asilia 95.

Maabara ya mbolea inatarajiwu kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa majukumu ya Mamlaka na kutumiwa na nchi jirani za Malawi, Zambia, Jamhuri ya KLidemokasi ya Congo, Burundi na Rwanda na hivyo kuongeza mapato ya nchi.

Hali ya upatikanaji wa mbolea

Akielezea kuhusu hali ya upatikanaji wa mbolea nchini chini ya miaka miwili ya uongozi wa Rais Dkt. Samia, Mkurugenzi wa Uzalishaji wa Ndani na Ununuzi wa Mbolea kwa Pamoja, Joseph Charos anasema kwa mwaka 2020/2021 hali ya upatikanaji wa mbolea ilikuwa ni tani 546,818 ambapo matumizi yalikuwa tani 475,870 na mpaka kufikia Januari, 2023 hali ya upatikanaji wa mbolea nchini imefikia tani 678,528, sawa na asilimia 102 ya mahitaji ya mbolea ambapo matumizi yalikadiriwa kuwa tani 667,730 mwishoni mwa mwezi Juni mwaka huu.

Hali ya Udhibiti wa Mbolea nchini

Naye Mkurugenzi wa Huduma za Udhibiti, Happiness Mbele, anasema mifumo ya udhibiti wa mbolea nchini imeendelea kuimashwa na kuhakikisha kwamba wakulima wanapata mbolea bora kwa bei nafuu na kwa wakti. Anasema udhibiti umewezekana kufuatia kuongezeka kwa idadi ya wakaguzi wa mbolea, kusajili wafanyabiashara, na kutoa mafunzo ya mara kwa mara juu ya mfumo wa uendeshaji wa biashara ya mbolea.

Kuanzia mwaka 2012 mpaka sasa kuna wakaguzi wa mbolea 140 kutoka katika Ofisi za Mamlaka na Halmashauri za Wilaya, Aidha maafisa kilimo 59 kati ya 140 walipata mafunzo ya ukaguzi na wanasubiri kutangazwa kwenye gazeti la serikali ili waendelee na jukumu la Kudhibiti ubora wa mbolea.

Kuongezeka kwa idadi ya wafanya-biashara wa mbolea

Mafanikio mengine ndani ya tasnia ya mbolea chini ya uongozi wa Rais. Dkt. Samia ni kuongezeka kwa wafanyabiashara wa mbolea nchini. Kufuatia uwepo wa mazingira rafiki ya

biashara, idadi ya wafanyabiashara wa mbolea imeongezeka kutoka 1,691 mwaka 2020/2021 hadi kufikia wafanyabiashara 4,776 mwezi Februari mwaka huu.

“Hayo ni mafanikio makubwa kwani yanangeza nguvu ya usambazaji wa bidhaa hiyo kwa wakulima,” anaeleza Mbele.

Kuongezeka kwa matumizi ya mbolea

Mafanikio mengine ni kuongezeka kwa matumizi ya mbolea kutoka tani 426,550.41 mwaka 2021/ 2022 hadi tani 667,730 kwa mwaka 2022/2023. Ongezeko hilo limetokana na utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbolea ulioamsha ari ya wakulima kuongeza maeneo yao ya kilimo na elimu ya matumizi sahihi ya mbolea inayotolewa na Mamlaka kwa wakulima ili kuwawezesha kuongeza tija kwenye kilimo chao.

Kufunguliwa kwa ofisi za kanda

Mkurugenzi wa Huduma za Taasisi, Victoria Elangwa, anaeleza kuwa miaka miwili iliyopita Mamlaka ilikuwa na ofisi moja tu ambayo ndiyo ilikuwa makao makuu ya Mamlaka Jijini Dar es Salaam. Hali hiyo iliwafanya wadau kutumia muda mrefu kupata huduma ambazo zingewachukua muda mfupi kuzipata endapo wangekuwa na ofisi katika maeneo jirani wanakofanyia shughuli zao.

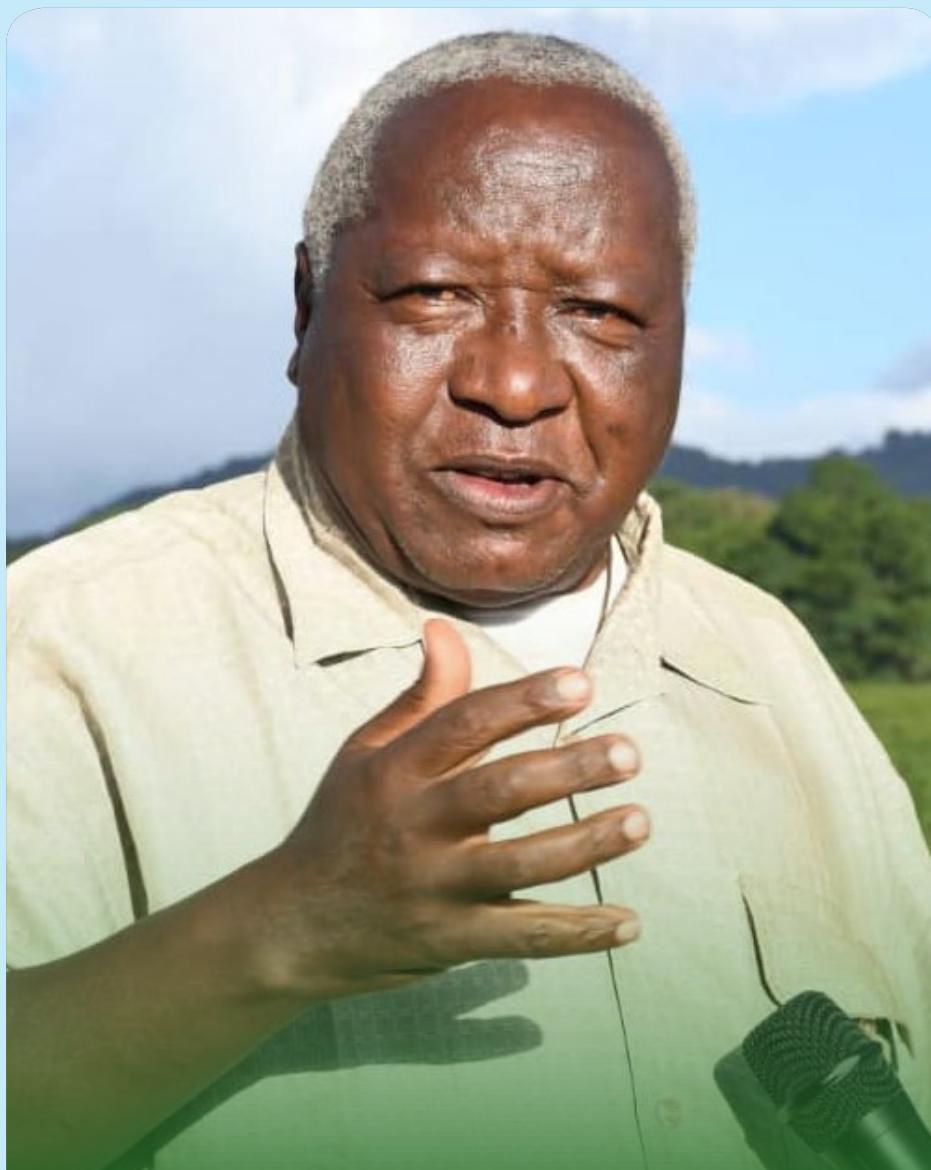
Anasema ndani ya miaka miwili ya Rais Dkt. Samia Suluhu Hassan Mamlaka ilifanikiwa kufungua ofisi tano za Kanda -- Kanda ya Nyanda za Juu Kusini (Mbeya), Kanda ya Mashariki (Dar es Salaam), Kanda ya Kati (Tabora), Kanda ya Kaskazini (Arusha), na Kanda ya Ziwa (Mwanza).

Kuboresha mfumo wa utoaji wa huduma

Kwa upande wake, Meneja wa Kitengo cha Tehama, Robert Mtendamema anaeleza kuwa katika kipindi cha miaka miwili ya Rais Dkt. Samia Suluhu Hassan Mamlaka imefanikiwa kuboresha mfumo wa utoaji wa huduma kwa wadau wake ambapo huduma zote zinatolewa kuititia Mfumo wa Kimtandao wa Mbolea (FIS).

Anasema kuwa mfumo huo unahudumia wadau ikiwa ni pamoa na wanaohitaji kujisajili kufanya biashara ya mbolea, kusajili mbolea mpya, waingizaji wapya wa mbolea na wale wanaowasilisha maombi ya vibali vya kutoa na kuingiza mbolea nchini ambapo awali huduma zote zilikuwa zikitolewa kwa mfumo wa analogia na hivyo kutumia muda mrefu na kuhusisha kusafiri ili kukamilisha mahitaji ya wadau.

Mafanikio haya yanahitimisha Agenda 10/30: Kilimo ni Biashara ikibeba maana ya kuongeza mchango wa sekta ya kilimo kwenye pato la taifa na kwa asilimia 10 ifikapo mwaka 2030 kuwa halisi kufuatia tija inayopatikana kuititia uimarishaji wa tasnia ya mbolea nchini.

Temu: Kilimo kimo kwenye damu yangu, nataka kumiliki hekta 1,000

Na MWANDISHI WETU

"Wakati baba yangu ananipeleka shule ya seminari ya Mtakatifu James mkoani Kilimanjaro miaka ya 1970, nilikuwa na uhakika sitahudumu kama mtumishi wa Mungu katika maisha yangu."

"Nilimwambia kwa uwazi baba yangu kuhusu suala hilo na kwamba ndoto yangu ilikuwa kushirikiana naye katika shughuli za kilimo.

Haya ni maneno ya Hermengildi Temu au Karume, kama anavyofahamika huko wilayani Sija, mkoani Kilimanjaro.

Temu aliyasema hayo katika mazungumzo na waaandishi wa habari walipotembelea shamba lake walipofanya ziara katika Kanda ya Kaskazini. Waandishi hao wa habari walifanya ziara ya kutathmini mafanikio yaliyopatikana katika utekelezaji wa mpango wa serikali kuwapatia wakulima mbolea ya ruzuku katika msimu wa kilimo wa 2022/23.

"Hivyo ndivyo ushiriki wangu katika kilimo ulivoanza. Niliungana na baba yangu moja kwa moja katika shughuli za kilimo baada ya kuhitimu masomo yangu," anasema.

"Kuanzia hapo, kilimo kimekuwa sehemu ya maisha yangu na eneo langu la kitaalamu," anaongeza Temu, ambaye pamoja na kilimo cha viazi mbatata amejikita pia katika kilimo cha ngano na maharagwe.

Anasema analima viazi mbatata katika eneo lenye ukubwa wa ekari 400, ekari 250 zaidi ya eneo alilokuwa analima msimu uliopita kabla serikali haijaanzisha utoaji wa mbolea kwa ruzuku.

Kwa mujibu wa Temu, uamuza wa kuongeza ekari 250 unatokana na nafuu aliopata kufuatia utolewaji wa mbolea ya ruzuku kwa wakulima hivyo kumpunguzia yeze na wakulima wengine gharama za uendeshaji.

Hata hivyo, anasema kwa ari aliyonayo hivi sasa anatamani kufanya shughuli za kilimo katika eneo kubwa zaidi ikibidi serikali imsaidie kupata ekari 1,000 za ardhi.

"Nimekuwa nikiendesha shughuli zangu katika ardhi ya kukodi na kuniongezea gharama za uendeshaji. Serikali ifikirie namna inavyoweza kusapoti wananchi wake walionyesha nia na utayari wa kuwekeza katika kuleta mageuzi ya kilimo kwa kuwapatia ardhi ya kutosha," anasema.

"Hatua hiyo si tu itaongeza mavuno, bali itachangia kwa kiasi kikubwa katika ongezeko la mapato yatokanayo na kilimo yanayokusanywa na halmashauri," anaongeza.

Anasema amekuwa akichangia wastani wa Shilingi Milioni Nane hadi Milioni 12 kwa mwaka katika mapato yanayokusanywa na halmashauri ya wilaya ya Sija.

Kwa mujibu wa Temu, wakulima watakoongeza eneo la kilimo wataongeza mavuno, hivyo kuvuna mazao zaidi na kujihakikishia ongezeko la kipato wao binafsi na

Nimekuwa nikiendesha shughuli zangu katika ardhi ya kukodi na kuniongezea gharama za uendeshaji. Serikali ifikirie namna inavyoweza kusapoti wananchi wake walioonyesha nia na utayari wa kuwekeza katika kuleta mageuzi ya kilimo kwa kuwapatia ardhi ya kutosha

Lori moja ni sawa na wastani wa gunia 150 hadi 160 za viazi mbatata. Wakati gunia moja huuzwa kwa wastani wa Shilingi 80,000 sokoni, mkulima hupata Shilingi 60,000 hadi Shilingi 70,000 anapouza shambani

halmashauri zao.

Kilimo cha viazi mbatata

Temu anasema ili kufanikiwa katika kilimo cha viazi mbatata, ameajiri mameneja wanane wanaomsaidia katika shamba lake.

"Mameneja hawa si wahitimmo wa elimu ya juu, bali ni watu wenye uzoefu wa kutosha niliofanyanao kazi kwa muda mrefu kama vibarua," anasema.

"Ni watu walioonyesha uwezo mkubwa wa kusimamia wenza na wanauelewa mkubwa katika masuala mbalimbali yanayohusiana na kilimo," anaongeza.

Kwa mujibu wa Temu, uelewa wake kuhusu kilimo bora ni mkubwa kutokana na kufanyakazi katika sekta hiyo kwa muda mrefu.

Anasema amekuwa akipitisha uzoefu huo kwa mameneja wake ili utekelezaji ufanwyne na wafanyakazi wanaoajiriwa shambani mwake.

"Kwa kawaada nimekuwa nikikubaliana na mameneja hawa kuwalipa kiasi kidogo cha fedha na kiasi kikubwa hulipwa wakati wa mavuno. Mara nyingi malipo hulingana

na thamani ya kipato cha mavuno ya eka mbili hadi tatu," anasema.

Anasema kwa wastani, eka moja ya shamba la viazi mbatata hutoa gunia 15 hadi 20 ya mavuno endapo mbolea hajatumika.

"Wastani wa gunia 70 hadi 100 hupatikanwa toka kwenye shamba ambalo mbolea imetumika," anasema Temu.

Anasema kwa kawaada viazi mbatata kuto ka kwenye shamba lililotumia mbolea vina soko zaidi kwa vile ni vikubwa ikilinganishwa na viliviyunwa toka kwenye shamba ambalo mbolea hajatumika.

Uwekezaji

Temu anasema anatumia wastani wa Shilingi Milioni 100 hadi Milioni 150 kwa msimu katika shughuli zake za kilimo, huku akiwatahadharisha wawekezaji katika sekta hiyo kuwa na subra.

Anasema kilimo ni sawa na mtoto mchanga anayejifundisha kutembea hivyo wawekezaji na wananchi wanatakiwa kuvumilia changamoto zote zitakazojitekeza.

"Wanapaswa kuwa wavumilivu kwa sababu watapitia vipindi vigumu vyenye kuvunja moyo vikiambatana na mavuno hafifilicha ya kufanya uwekezaji mkubwa," anasema.

"Wanaweza kupata mavuno makubwa msimu wa kwanza, lakini mkulima atapaswa kujianaa changamoto zinazoweza kujitokeza kwa misimu mitatu hadi minne mfululizo," anaongeza.

Kwa mujibu wa Temu, wakulima wanapaswa kutunza rasilimali kwa ajili ya kukabiliana na changamoto zinazoweza kujitokeza.

Hata hivyo, aliyahakikishia watananza kuwa kilimo hakina presha kama ilivyo kwenye sekta zingine.

Mbolea ya ruzuku

Temu anapongeza uamuzi wa serikali kuwapatia wakulima mbolea ya ruzuku, akitijolea mfano kuwa anatumia nusu ya fedha alizokuwa anatumia awali kwa ajili ya ununu wa mbolea.

Anasema ametumia jumla ya mifuko 700 hadi 1,400 aliyoidhinishwa kwa ajili ya kilimo msimu huu.

"Wakulima hawapaswi kukata tamaa kwani wanapofikia hatua hiyo ndipo wenza wanapoandikisha mafanikio. Ni dhambi kubwa kukata tamaa kwenye kilimo," anabainisha.

Licha ya kuishukuru serikali ya Awamu ya Sita kwa kuwapatia wakulima mbolea ya ruzuku, alitoa rai akitaka ifikirie kujumisha dawa za kuua wadudu katika orodha ya pembejeo za kilimo zinatolewa kwa mfumo wa ruzuku.

"Licha ya kuhitajika kwa wingi, dawa hizo zinapatikana kwa bei ya juu sana halii inayofanya wakulima wengi washindwe kumudu," anasema Temu.

"Pia maofisa kilimo wanapaswa kutembelea wakulima katika maeneo yao na kuwapa ushauri wa kitaalamu utakaoboresha na kuleta mapinduzi ya kilimo nchini," anasema.

Kwa mujibu wa Temu, msimu huu kilimo kimeathiriwa na changamoto ya mabadi-liko ya tabianchi, hivyo kuiomba serikali kuwapatia wakulima kiasi kingine cha mbolea ya ruzuku katika msimu mpya unaoanza mwezi Machi 2023.

"Hii ni kwa sababu wakulima wengi wanametumia sehemu kubwa ya mbolea walioyidhinishwa katika msimu wa kilimo ambao umeathiriwa na ukame," anasema.

Soko la viazi mbatata

Temu anasema baadhi ya wafanya-biashara hufuata viazi mbatata shambani na kwamba wakati mwininge wakulima hulazimika kusafirisha bidhaa hiyo hadi soko la Mabibo jijini Dar es Salaam.

Vinapofikishwa jijini Dar es Salaam, bidhaa hiyo huwekwa chini ya usimamizi wa madalali ambao huingiza fedha za mauzo katika akaunti za benki za wakulima.

Anabainisha kuwa lori 60 za viazi mbatata ndicho kiasi kikubwa cha mavuno alichowahi kupata tangu alipoanza kujihusisha na kilimo cha zao hilo.

"Lori moja ni sawa na wastani wa gunia 150 hadi 160 za viazi mbatata. Wakati gunia moja huuzwa kwa wastani wa Shilingi 80,000 sokoni, mkulima hupata Shilingi 60,000 hadi Shilingi 70,000 anapouza shambani," anasema.

Changamoto

Changamoto kubwa, kwa mujibu wa Temu, ni kuwa viazi mbatata vinahitaji mvua nydingi na kiwango kikubwa cha dawa za kuua wadudu.

"Tatizo ni kuwa dawa hizo huuzwa kwa bei kubwa na kwamba hazijajumuishwa kwenye mpango wa ruzuku wa serikali," anabainisha.

Manufaa

Anasema kilimo cha viazi mviringo kimemuwezesha kutunza familia vizuri na kuwapatia elimu bora watoto wake.

Temu anasema mtoto wake wa kwanza ni mhadhiri katika Chuo Kikuu cha Dodoma (Udom), huku wengine wawili wameolewa na mmoja amejikita kilimo kama yeye.

"Nimemshauri mtoto wangu mkubwa aangalau uwezekano wa kujingiza kwenye kilimo licha ya kuajiriwa katika utumishi wa umma," anasema Temu mwenye umri wa miaka 60.

Pia anasema amewekeza katika biashara ya vituo ya mafuta hasa katika makazi yake ya kudumu eneo la Tarakea, wilayani Rombo, Kilimanjaro.

Viongozi mbalimbali wa Wizara ya Kilimo na Taasisi zake wakifuatilia uwasilishaji wa bajeti ya wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

Bashe ataja vipaumbele, mikakati ya kukuza kilimo 2023/2024

Na MWANDISHI WETU

Wizara ya Kilimo imesema katika mwaka wa fedha 2023/2024 imeazimia kuhakikisha nchi inakuwa na usalama wa chakula kwa kujilisha yenye wena pia kwa kunufaika kwa kuyalisha mataifa mengine kibashara na hivyo kuimarishe ukuaji wa sekta ya kilimo kwa asilimia 10 ifikapo mwaka 2030.

Waziri wa Kilimo, Hussein Bashe, alilimbia Bunge wakati wa kuwasilisha Makadirio ya Bajeti ya wizara hiyo kwamba kwa mwaka wa fedha 2023/2024 lengo ni kuifanya sekta ya kilimo kuwa endelevu itakayowapa fursa vijana na wanawake kushiriki kwenye kilimo biashara.

"Lengo ni kutoa fursa za ajira zenye staha na kipato cha uhakika ili kufikia lengo la ukuaji wa sekta ya kilimo na kuondoa watu kwenye umaskini," alisema.

Alisema katika mwaka wa fedha 2023/2024 serikali imepanga kutekeleza vipaumbele vitano vitakavyotekelawa kupitia mikakati 26. Kipaumbele namba moja kitakuwa kuongeza tija katika uzalishaji, hasa uwekezaji kwenye maeneo ya kimakatia kama vile utafiti wa mbegu bora, uzalishaji wa mbegu na miche bora, usambazaji wa mbegu na miche ya ruzuku na uwekezaji kwenye huduma za ugani.

Kipaumbele kingine ni kuongeza ajira zenye

Waziri wa Kilimo, Hussein Bashe, akielekea Bungeni kuwasilisha Makadirio ya Bajeti ya wizara yake kwa mwaka 2023/2024.

staha na ushiriki wa vijana na wanawake kwenye kilimo ambacho kitatekeleza kwa kuwekeza upatikanaji wa ardi ya kilimo na uanzishaji wa mashamba makubwa ya pamoa.

Pia kuimarishe ushiriki wa vijana na wanawake katika kilimo kupitia programu ya Jenga Kesho iliyo Bora na kuendeleza vituo mahiri vya kusambaza teknolojia, alisema waziri huyo.

Alisema kipaumbele kungine ni kuimarishe usalama wa chakula na lishe ambacho kitatekeleza kwa kuwekeza kwenye maeneo ya kimakatia kama vile miundombinu ya uhifadhi kufikia uwezo wa kuhifadhi tani milioni tatu ifikapo 2023.

Alitaja kipaumbele kingine ni kuimarishe upatikanaji wa masoko mitaji na mazao ya mazao nje ya nchi. Alisema kitatekeleza kwa kuwekeza kwenye maeneo ya kimakatia kwa kujenga miundombinu ya masoko ya mazao ya mazao ya kilimo kwa ajili ya wakulima katika halmashauri.

Bashe alitaja maeneo mengine ni kuimarishe uongezaji thamani na uhifadhi na kuiwezesha sekta binafsi kwa kujengesha miundombinu ya masoko na kuongeza mazao ya mazao nje.

Kipaumbele kingine ni kuimarishe upatikanaji wa masoko mitaji na mazao ya mazao nje ya nchi na kitatekeleza kwa kuwekeza kwenye maeneo ya kimakatia yakiwemo ya kujenga miundombinu ya masoko ya mazao ya kilimo kwa ajili ya wakulima katika Halmashauri mbalimbali.

Kipaumbele cha tano ni kuimarishe maendeleo ya ushirika kwa kuboresha usimamizi na udhibiti wa vyama vya ushirika, kuwezesha vyama vya ushirika, kuijidesha kibashara na kuvisaidia kupata mitaji na kuimarishe na kupitia upya mifumo ya upatikanaji wa viongozi wa vyama vya ushirika.

Bashe alisema mpango na Bajeti ya wizara hiyo kwa mwaka wa fedha 2023/2024 umelenga kujenga sekta ya kilimo endelevu itakayowapa fursa vijana na wanawake kushiriki kwenye kilimo biashara.

Alisema maeneo ya uwekezaji ni ujenzi wa miundombinu ya umwagiiaji, miundombinu ya uhifadhi, uanzishwaji wa mashamba makubwa ya pamoa, upatikanaji wa pembejo, utafiti na huduma za ugani.

Bashe aliwaeleza wabunge kuwa Bajeti ya Wizara ya Kilimo imendelea kuongeza kwa mafungu yote matatu na katika mwaka 2023/2024, bajeti imongezeka kutoka sh. 751,123,280,000 hadi sh. 970,785,619,000, sawa na ongezeko la asilimia 29.24.

Alisema fedha hizo zimetengwa kuimarishe utafiti wa kilimo, uzalishaji wa mbegu, utoaji wa ruzuku kilimo cha umwagiiaji, miundombinu ya uhifadhi wa mazao, kuimarishe huduma za ugani, upatikanaji wa masoko ya mazao na kuendeleza programu ya Jengo Kesho iliyo Bora.

Mbolea ya ruzuku: Fursa lukuki kwa wafanyabiashara

Mkurugenzi Mtendaji wa Mamlaka ya Udhiliti wa Mbolea Tanzania Dkt. Stephan Ngailo akimweleza jambo mfanyakishara wa pembejeo za kilimo wa kampuni ya Komsango Limited ya Mbanga mkoani Ruvuma, Francis Christopher Kombe. Dkt. Ngailo alitumia fursa hiyo kutoa elimu ya namna ya kutumia mfumo wa ruzuku ya mbolea kwa manufaa ya wakulima.

Na MWANDISHI WETU

Wakati utoaji wa mbolea ya ruzuku ukiingia awamu ya pili, waagizaji, wasambazaji na mawakala wa mauzo wamesema uamuzi wa serikali kutekeleza programu hiyo umeinua biashara zao.

Wamesema programu hiyo imekuza mauzo ya mbolea na kuwawezesha kupanua biashara zao ikiwemo kufungua vituo vipyta ya mauzo katika maeneo mbalimbali nchini.

Wazalishaji wa ndani wameelezea mikakati ya kupanua viwanda vyao ili kuongeza uzalishaji na kukidhi ongezeko la mahitaji katika soko la ndani, Jumuuya ya Afrika Mashariki (EAC) na Jumuuya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC).

Lakini kwa wafanyabiashara wengine, hatua hiyo ya serikali imewaongezea kujiamini katika kufanya biashara ya mbolea kufuatia mazingira mazuri yaliyowekwa na serikali yanayoruhusu ushindani wa haki mionganii mwao.

Waagizaji, wasambazaji na wauzaji wa mbolea wametoa maoni yao walipotembelewa na waandishi wa habari katika Kanda ya Kaskazini inayojumuisha mikoa ya Tanga, Arusha, Manyara na Kilimanjaro.

Waandishi hao walizuru kanda hiyo kuthathmini mafanikio ya awamu ya kwanza ya utoaji mbolea ya ruzuku katika msimu wa kili-mo wa 2022/23.

Serikali ya Awamu ya Sita chini ya Rais Samia Suluhu Hassan ilitoa shilingi bilioni 150 kwa ajili ya utekelezaji wa programu ya utoaji wa mbolea ya ruzuku chini ya Wizara ya Kilimo na uratibu wa Mamlaka ya Udhiliti Mbolea Tanzania.

Uamuzi huo umelenga kuwapa wakulima nafuu ya bei kufuatia athari za mlipuko wa ugonjwa wa Uviko-19 na vita vinavyoendelea nchini Ukraine.

Hivi karibuni, serikali kupitia TFRA imesema mpango huo utaendelea kwa awamu tatu hadi msimu wa 2025/26.

Akizingumza katika ziara hiyo, msimamizi wa Kampuni ya Export Trading Global (ETG) jijini Arusha, Said Abdallah, alisema uamuzi wa serikali umeongeza matumizi katika Kanda ya Kaskazini.

"Tumesambaza zaidi ya tani 2,500 za mbolea ya ruzuku kwa wakulima katika maeneo mbalimbali ikiwemo Usa River, Katiti, Tengeru, Forest, Magugu, Karatu na Babati," alisema.

Ili kukidhi mahitaji ya mbolea yanayoende-lea kuongezeka kila siku, kampuni yake ime-fungua vituo vipyta ya mauzo katika maeneo mbalimbali nchini, hatua ambayo pia imepun-guza mzigo kwa wafanyakazi wa ETG na kuwawezesha wakulima kupata bidhaa hiyo kwa wakati.

Abdallah alisema tangu kuanza kwa mpan-

go wa mbolea ya ruzuku, ETG imeuza tani 1,500, na kwamba wamesaliwa na tani 900 ya akiba.

"Tunapongeza serikali, wizara ya Kilimo na TFRA kwa kutekeleza kwa mafanikio mpan-go wa mbolea ya ruzuku kwa wakulima, licha ya changamoto zilizojitokeza katika hatua za awali," alieeleza Abdallah.

"Kipekee kabisa, niseme TFRA imefanya kazi kwa ufanisi mkubwa changamoto zilizojitokeza katika mfumo wa kielektroniki unaotumi-ka katika utekelezaji wa mpango huu."

"Serikali inapaswa kuifanya programu hii kuwa endelevu kwa maslahi mapana ya nchi na ustawi wa biashara katika mnyororo wa thamani."

Mkurugenzi Mtendaji wa Kampuni ya Mbolea ya Minjingu Tosky Hans alisema kampuni yake imeuza tani 9,000 za mbolea ya ruzuku katika mikoa ya Nyanda za Juu Kusini.

Alisema kwa kuwa mikoa ya Kanda ya Kaskazini ilitarajiwa kupata mvua nyingi kuanzia mwezi Machi mwaka huu, hatua hiyo in-geongeza mauzo ya kampuni yake hadi kufikia malengo ya tani 22,000 hadi 27,000 kwa mwa-ka huu.

"Tukifanikiwa kufikia malengo haya kampuni yangu itakuwa imeuza mara mbili ya kiasi cha mauzo ambayo yamekuwa yakifanyika kabla ya kuanza kwa programu ya mbolea ya ruzuku," alieeleza.

Kampuni ya Minjingu imewekeza dola za Marekani milioni 12 ambazo ni sawa na shilini-gi bilioni 27.6 kwa ajili ya upanuzi wa kiwanda. Upanuzi huo unakusudia kuongeza uzalishaji kutoka tani 100,000 hadi tani 300,000 zitakazochangia ongezeko la uzalishaji wa bidhaa hiyo nchini.

Kampuni hiyo imeimarisha utoaji elimu kwa wakulima na kwamba zaidi ya mawakala 130 na vituo 12 vimefunguliwa ili kusogeza up-atiikanaji wa bidhaa hiyo kwa wakulima.

Meneja wa kampuni ya Premium Agro-Chem Limited, tawi la Arusha, Jacqueline Thomas, alisema tani 150 za mbolea ya ruzuku zimeuzwa tangu kuanza kwa utekelezaji wa mpango huo.

Ameeleza kwamba kiasi hicho ni kikuba-ka ikilinganishwa na wastani wa tani 110 hadi tani 120 ambazo wamekuwa wakiiza kabla ya kuanza kwa mpango huo.

"Bila shaka mauzo yataendelea kuongeze-ka kwa kuwa tunazo zaidi ya tani 300 za mbolea katika maghala yetu," anasema.

Kampuni hiyo inashirikiana na maofisa kilimo wa wilaya na mkoa katika kuelimisha wakulima kuhusu matumizi bora ya mbolea ili kuongeza tija katika kilimo.

"TFRA Kanda ya Kaskazini inatoa mchango mkubwa kuondoa changamoto zote kuhu-su matumizi sahihi ya mfumo wa kijigitali," alisema, na kuwataka wakulima kuongeza uwekezaji katika kilimo.

"Wakulima wajiepushe na tabia ya kuhodhi mbolea ili kuleta uhaba bandia na hatimaye kujinuifaisha kwa kuuza mbolea kwa bei ya juu.

>>> **Inaendelea Uk. 14**

Mbolea ya ruzuku: Fursa lukuki kwa wafanyabiashara

Mkulima Rizika Bolgias Ngonyani wa mjini Madaba akitoka kununua mbolea aina ya SA kutoka kwa wakala Mtewelee General Traders and Insurance Agent wa mjini Njombe.

<< Inatoka Uk. 7

Nawatahadharisha serikali inafuatilia kwa karibu mwenendo mzima wa utekelezaji wa mpango huo," alieleza.

Mtaalamu wa kilimo wa kampuni ya Office Cherien des Phosphates (OCP), tawi la Arusha, Allen Nyang'anyi alisema kampuni yake imeingiza tani 7,000 ikilinganishwa na tani 5,000 za awali.

"Tunatarajia kuingiza mbolea zaidi kuelekea kilele cha msimu katika mikoa ya Kanda ya Kaskazini," anasema na kusema

kampuni yake ina akiba ya zaidi ya tani 300 kwenye maghala yake.

Nyang'anyi alieleza kuwa mbolea zinazouzwa na kusambazwa na kampuni yake zinazalishwa katika kiwanda chake kilichopo nchini Morocco na kwamba mikakati imefanyika kuongeza ubora wa mbolea kwa kuongeza virutubisho vingine kama boroni na zinki.

Kwa mujibu wa mtaalamu huyo, kampuni yake ina shamba darasa 20 na maabara za mafunzo zinazotumika kupima ubora wa udongo katika mikoa mbalimbali nchini. Vipimo yva ubora wa udongo vimechukuliwa katika viji-

ji kadhaa kila mkoa na kwamba wakulima 30 hunufika kila mkoa na kubainisha kuwa tayari manufaa yamewafikia wakulima katika mikoa 10 nchini.

Meneja wa mauzo wa Kampuni ya Mohammed Enterprises Tanzania Limited (MeTL) mkoani Arusha, Jafar Abbas, alisema mpango wa mbolea ya ruzuku umeondoa magendo na uwezekano wa watu kuhodhi bidhaa hiyo.

Kabla ya kuanzishwa mpango wa mbolea ya ruzuku, kampuni hiyo ilikuwa na kituo kimoga cha mauzo jijini Dar es Salaam na kwamba mpango huo umewasukuma kufungua vituo vingine Arusha, Mbeya, Kahama, Iringa na Songea.

"Kabla ya kuanza kwa programu hii, MeTL ilikuwa inasambaza na kuuza aina moja tu ya mbolea. Lakini hivi sasa tunauza aina mbalimbali ya mbolea," alisema na na kubainisha kuwa zaidi ya tani 800 zimeuzwa tangu kufunguliwa kwa kituo hicho.

"Mwanzoni mfumo wa kielektroniki unaotumika katika kutekeleza utoaji wa mbolea ya ruzuku ulikuwa na changamoto kadhaa. Lakini kutokana na kazi kubwa inayofanywa na TFRA, mambo yamerekebishiwa na sasa mawakala na wasambazaji wanatekeleza majukumu yao kwa tija ya kutosha," aliongeza.

Ofisa mauzo wa kampuni ya Minjingu Mines and Fertilizer, Paulo Bura alisema mjni Babati kuwa kituo chake kilipokea zaidi ya tani 300 na kufanikiwa kuuza tani 280 kuititia mpango wa ruzuku.

"Tunazo zaidi ya tani 20 stoo. Mpango huu umeongeza mauzo ikilinganishwa na hali ilivyokuwa kabla ya kuanza kwa mpango huu," alisema.

Alisema ustawi wa biashara umemfanya afungue vituo yva mauzo eneo la Magugu, Mbulu, Hanang na Kondoa mkoani Dodoma.

Mwakilishi wa kampuni ya ETG wilayani Babati, Othman Hassan, alisema ameuza tani 1,500 za mbolea ya ruzuku tangu kuanzishwa kwa mpango huo Agosti 25 mwaka jana.

"Kiasi kilichouzwa ni kikubwa ikilinganishwa na tani 600 hadi 700 tulizokuwa tunauza kabla ya kuanzishwa kwa mpango wa mbolea za ruzuku," alieleza.

Alisema mpango wa mbolea ya ruzuku umeongeza nafuu ya bei kwa wakulima na kwamba kampuni yake inatarajiwa kuweka rekodi ya mauzo mwaka huu.

Mmiliki wa Fide Mamba Agrovet, Fidelis Terry anasema ameuza tani 230 ya mbolea kwa mfumo wa ruzuku na kusaliwa na tani 20 za ruzuku.

"Mbolea ya ruzuku imeleta fursa kadhaa kwa wadau kitu kilichonilazimisha kufungua vituo vingine yva mauzo katika miji ya jirani," alieleza, na kuongeza "Kufikia mwisho wa msimu huu, tunatarajia kuuza mara mbili au tatu ya tani 230 ambazo tumeuza hadi sasa."

**Orodha ya Mbolea na Visaidizi vya Mbolea zilizosajiliwa
kwa mujibu wa Sheria ya Mbolea Na. 9 ya mwaka 2009**

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
1	0001	Urea	46%N	2012
2	0002	Di-Ammonium Phosphate (DAP)	18%N: 46%P2O5	2012
3	0003	Mono Ammonium Phosphate (MAP)	11-12%N: 48-61%P2O5	2016
4	0004	Calcium Ammonium Nitrate (CAN)	26-27%N	2012
5	0005	Ammonium Sulphate (SA)	21%N + 24% S	2012
6	0006	Triple Super Phosphate (TSP)	46%P2O5	2012
7	0007	Potassium Chloride (Muriate of Potash (MOP))	60%K2O	2012
8	0008	NPK 25:5:5	25%N: 5%P2O5: 5%K2O	2012
9	0009	NPK 17:17:17	17%N: 17%P2O5: 17%K2O	2012
10	0010	NPK 16:16:16	16%N: 16%P2O5: 16%K2O	2012
11	0011	NPK 20:10:10	20%N: 10%P2O5: 10%K2O	2012
12	0012	NPK 10:18:24	10%N: 18%P2O5: 24%K2O	2012
13	0013	Sulphate of Potash (SOP)	48-53%K2O + 17-18%S	2015
14	0014	NPK	6%N: 24%P2O5: 20%K2O + 1.5%Mg, 8%S, 0.25%B, Zn	2012
15	0015	NPK	5%N: 20%P2O5: 24%K2O + 1%Mg, 10%S, 0.25%B, Zn	2012
21	0021	Coating Material (Avail, Nutris)	1.5%Zn, 0.5%Mn	2012
22	0022	Minjingu Nafaka plus	9%N: 18%P2O5: 6%K2O + 25%CaO, 2%MgO, 5%S, 0.1%B, 0.5%Zn	2018
23	0023	Magnesium Nitrate	11%N + 15%MgO	2012
24	0024	NPK 23:10:5	23%N: 10%P2O5: 5%K2O	2012
25	0025	Plant Catalyst	0.00002728% CaCl2, 0.00002728% MgSO4, 0.000798% Sulfate Castor Oil, 0.00596% Sodium Metasilicate, 1% Lignite Extract	2020
26	0026	NPK 23:21:0 + 4 S	23%N: 21%P2O5: 0%K2O + 4%S	2012
27	0027	NPK 22:6:12	22%N: 6%P2O5: 12%K2O + 2%CaO, 3%S, 1%MgO, 0.2%B, 0.2%Zn	2012
28	0028	Calcium Nitrate	15.5%N + 26.5%CaO	2015
30	0030	Poly NPK 17:17:17	17%N: 17%P2O5: 17%K2O	2016
31	0031	NPK 15:9:20+TE	15%N: 9%P2O5: 20%K2O + TE	2018
32	0032	S Poly NPK 8:14:19	8%N: 14%P2O5: 19%K2O	2016
33	0033	Poly NPK 8:14:19	8%N: 14%P2O5: 19%K2O	2016
34	0034	Booster IIC	32%N: 10%P2O5: 8K2O + TE	2016
35	0035	NPK 15:15:15	15%N: 15%P2O5: 15%K2O	2016
36	0036	Maxi MKP	52%P2O5: 34%K2O	2016
38	0038	Maxi KS	50%K2O + 3%H2SO4	2016
39	0039	Max Magna N	15% MgO + 98% Mg (NO3)2	2016

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
40	0043	Tecamin Raiz	5.5%N: 0% P2O5: 1%K2O + 0.05%B, 0.15%Zn, 0.5%Fe, 0.05%Cu, 0.3%Mn, 4.7% Amino Acids, 22%OM	2016
41	0044	Agro Feed Plus	12%N: 10% P2O5: 8%K2O + TE	2013
42	0045	MAXI Map	61.5%P2O5 + 12.1% NH4	2016
43	0050	Micro Nutrients (Zinc Sulphate Heptahydrate)	0.3%Mg, 11%S, 21.5%Zn, 0.004%Cu	2013
44	0053	Easy grow starter	18%N: 20%P2O5: 21%K2O	2013
45	0054	Pot Phos	0%N: 50%P2O5: 30%K2O	2016
46	0055	NPK 14:0:2 + 13Ca + 2.5Mg	14%N: 0% P2O5: 0.2%K2O + 13%CaO, 2.5%Mg + TE	2013
50	0056	Agriculture Lime (Calcium Carbonate)	CaCO3	2015
53	0057	Agriculture Gypsum (Calcium Sulphate)	CaSO4.2H2O	2015
54	0058	Easy grow Flower and Fruits	14%N: 11%P2O5: 33%K2O	2013
55	0059	Easy gro Vegetative	27%N: 10%P2O5: 16%K2O	2013
56	0060	MAXI Magna S	16%MgO + 12.5% S	2016
57	0061	MAXI Calci N	15.5% N + 18.5% Ca	2016
58	0062	MAXI K	13%N: 46% K2O	2016
59	0063	Potassium Nitrate	13%N: 44%K2O	2012
60	0064	Nutriwant Plus Malt Barley	23%P2O5: 42%K2O + 0.1%B, 0.5%Zn, FV	2013
61	0065	Nutriwant Plus Potato	43%P2O5: 28%K2O + 2%MgO, 0.5%B, 0.2%Mn	2013
62	0066	Max More	15%N: 15%P2O5: 15%K2O	2016
63	0067	Novacid	19%N: 19%P2O5: 19%K2O + 3%MgO + Me	2013
64	0068	Nutriwant Plus Rice	46%P2O5: 30%K2O + 2%MgO, 0.2%B, FV	2013
65	0069	Novacid	11%N: 7%P2O5: 28%K2O + 2%MgO + Me	2013
66	0070	Novacid	12%N: 8%P2O5: 23%K2O + 2%MgO + Me	2013
67	0071	Novacid	16%N: 8%P2O5: 16%K2O + 8%MgO + Me	2013
68	0072	Nova N:P:K + TE	20%N: 9%P2O5: 20%K2O + TE	2013
69	0073	Nova N:P:K	19%N: 19%P2O5: 19%K2O + MgO + TE	2013
70	0074	Nutriwant	18%N: 24%P2O5: 18%K2O + TE	2013
71	0076	Fe Eddha (Micro Nutrients)	6% Fe	2016
72	0078	Minjingu Mazao NPS	10%N: 20%P2O5 + 25%CaO, 5%S, 0.5%Zn	2015
73	0079	Yaraliva Nitrabor	15.4%N + 25.6%CaO, 0.3% B	2018
74	0080	Yaravera Amidas	40%N + 5.5%S	2018
76	0081	NPK 14:14:20 + MgO + 0.1 B	14%N: 14%P2O5: 20%K2O + MgO, 0.1% B	2013
78	0082	Yaramila Winner	15%N: 9%P2O5: 20%K2O + 3.8%S, 1.8%Mg, 0.02%B, 0.02%Mn, 0.02%Zn	2018
79	0083	Yarabela Sulfan	24%N + 10.7%CaO, 6%S	2018
80	0084	Agroblen	20%N: 10%P2O5: 10%K2O + 4Mg	2013
81	0085	Poly-Booster	21%N: 21%P2O5: 21%K2O	2016
82	0087	Potassium Nitrate	13% N, 44% K2O, 0.5% CaO, 0.5% MgO	2016
83	0088	Magnesium Sulphate	99% MgSO4	2016
84	0089	NPK 13:2:44	13%N: 2% P2O5: 44% K2O	2016

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
85	0090	Nutrivant Plus	19%N: 19%P2O5: 19%K2O + 2%MgO + B + Me	2015
87	0091	Ammoniated Concentrated Super-	4-6% N: 19-21% P ₂ O ₅	
88	0092	Kyto Booster	12%N: 10%P ₂ O ₅ : 8%K2O	2021
89	0095	NPK 10:10:24	10%N: 10%P2O5: 24%K2O	2014
90	0096	Sumicoat303	15% N: 36% P2O5: 0% K2O	2018
91	0097	Nutrivant NPK	31%N: 0%P2O5: 7K2O + 2% MgO + TE + FV	2016
92	0098	Nutrivant NPK	6%N: 18%P2O5: 37% K2O5 +2% MgO + TE + FV	2016
95	0099	Fertigrain Foliar	5%N + 0.1%B, 0.75%Zn, 0.1%Fe, 0.1%Cu 0.5%Mn, 0.02%Mo, 0.01%Co, 40%OM, 10% Amino Acids	2016
96	00100	Tecamin Max	7%N + 14.4% Amino Acids	2016
97	00101	Tecamin Flower	3% N: 10% P2O5 + 1%B, 0.5%Mo, 3% Amino Acids	2016
98	0102	NPK 22:6:12	22%N: 6%P2O5: 12%K2O	2014
99	0103	Agriful	4.5% N: 1% P2O5: 1%K2O + 25% Fluvic Acids, 25%Humic Extract, 45%OM	2016
100	0104	NPK 4:3:3 FERTIPLUS	4%N: 3%P2O5: 3%K2O	2016
101	0105	NPK	10%N: 18%P2O5: 24%K2O + 7S	2016
102	0106	Maxi Force Fruiter	5%N: 5%P2O5: 40%K2O + 0.25%MgO + TE	2020
103	0107	Murphy Foliar Feed	22%N: 21%P2O5: 17%K 2O	2020
104	0108	Omx foliar	24%N: 24%P2O5: 18%K2O + TE	2014
105	0110	YaraVita Power Boost	4.8%N + 4.9%Mg + 4.9%B + 9.9%Zn	2020
106	0111	YaraVita Crop Boost	0%N: 30%P2O5: 5%K2O + 2.5%Mg + 3.1%Zn	2020
107	0112	Biofix	Biofix-Legume Inoculant	2016
108	0113	Rokohumin Loose	7% + 49% Humic acid	2020
110	0114	Agrigrow Starter	14%N: 28%P2O5: 18%K2O + TE	2017
111	0115	Multigro	19%N: 19%P2O5: 19%K2O + TE	2017
112	0116	Fastgro	12%N: 10%P2O5: 8%K2O + TE	2017
113	0117	Hakika	1.5%N: 1.5%P2O5: 3.5%K2O + 25% Organic Matter	2020
114	0118	Legumefix	Rhizobia Bacteria	2015
115	0119	Max More fertilizer	10%N: 5%P2O5: 40%K2O + TE	2016
116	0120	NPK	25%N: 5%P2O5: 5%K2O + 5%S	2016
117	0121	Soil Plus (Compost)	2.1%N: 3.6%K2O	2020
118	0122	Booster Sic	16%N: 10%P2O5: 8%K2O	2020
119	0123	Booster Sic	16%N:	
120	0124	Urea Coated Sulfur	40%N + 7%S	2016
121	0125	Granubor Natur	15% B	2015
122	0126	Sulfur coated CAN	24%N + 15%S	2015
123	0127	Activit	4%N: 3%P2O5: 2%K2O	2016
124	0128	Sulphate of Potash	51%K2O + 18%S +1%Cl	2015
125	0129	Zinc 700	70%Zn	2016
126	0130	Bontera	Bacillus, Rhizobium	2016
127	0131	Boron 15	15%B	2016
128	0132	Nutrivant High K	6%N: 18%P2O5: 37%K2O + 2%MgO, ME, FV	2021

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
129	0133	NPK 17:21:11	17%N: 21%P2O5: 11%K2O	2016
130	0134	Seaweed Liquid Organic Fertilizer	13.44% N: 7.55% P2O5: 4.84%K2O	2021
131	0135	Green Sea	0.6%Mg, 0.2%B, 0.4%Zn, 0.2%Fe, 0.9%Cu,	2017
132	0136	Dodoma Aglime	97.56% Calcium Carbonate	2016
133	0137	Multi K	13%N: 46%K2O	2016
134	0138	Nutriwant High P	8%N: 50%P2O5: 8%K2O + 2 %MgO, ME, FV	2021
135	0139	Nutriwant High N	31%N: 8%P2O5: 7%K2O + 2 %MgO, B, ME	2021
136	0140	Nutriwant Balance	19%N: 19%P2O5: 19%K2O + 2%MgO, ME, FV	2021
137	0141	Calcium Magnesium Carbonate (Dolomite Lime)	48% CaCO3, 38% MgCO3, 67% ECCE	2021
138	0142	Afro Total	20%N: 20%P2O5: 20%K2O	2021
139	0143	Afro Kuza	30%N: 10%P2O5: 10%K2O	2021
140	0144	Afro Finisher	10%N: 10%P2O5: 40%K2O	2021
141	0145	Afro Starter	10%N: 52%P2O5: 10%K2O	2021
142	0146	Wuxual Macromix	24%N: 24%P2O5: 18%K2O	2016
143	0147	Polyfeed	26%N: 8%P2O5: 17%K2O + 2%MgO	2016
144	0148	Polycoffee	19%N: 19%P2O5: 19%K2O	2016
145	0149	Mono Potassium Phosphate	0%N: 51.5%P2O5: 34%K2O	2016
146	0150	NPK	8%N: 24%P2O5: 16%K2O + 5%S, 0.1%B, 0.5%Zn	2016
147	0151	Minjingu Organic Hyperphosphate (Powder)	28%P2O5 + 36%CaO	2013
148	0152	Minjingu Organic Hyperphosphate (Granular)	28%P2O5 + 36%CaO	2013
149	0153	Mokusaku Cal - Phos	0%N: 0.7%P2O5: 0.5%K2O + 5%Ca, 0.5% Mg	2021
150	0154	Mafanikio Farm Booster	32% N: 10%P2O5: 8%K2O	2021
151	0155	Polihalite	14%K2O + 17%CaO, 6%MgO, 47.8%SO3	2016
152	0156	Synthentic polyhalite	14%K2O + 17%CaO, 6%MgO, 47.8%SO3	2016
153	0157	Poly NPK 20:10:10	20%N: 10%P2O5: 10%K2O	2016
154	0158	S Poly NPK 20:10:10	20%N: 10%P2O5: 10%K2O	2016
155	0159	S Poly NPK 17:17:17	17%N: 17%P2O5: 17%K2O	2016
156	0160	Bioflush	49.3% Protein + 3.1 Soluble Carbohydrate	2018
157	0161	Yad Bio Vitalizer	2.45%N: 0.76%P2O5: 2.66%K2O + 13%CaO, 1.01%B	2018
158	0162	Positive booster plus	12%N: 10%P2O5: 8%K2O + TE	2018
159	0163	Falmax O.P. F	2%N: 10%P2O5: 01%K2O + TE	2018
160	0164	Kristal (Magnesium Sulphate)	16%Mg + 13%S	2018
161	0165	Mazao Super Fruit & Flower	15%N: 10%P2O5: 35%K2O + TE	2018
162	0166	Yara rega	20%N: 5%P2O5: 18%K2O + Zn, B	2018
163	0167	Osmocote	18%N: 6%P2O5: 12%K2O	2018
164	0168	Boom flower	11%N: 8%P2O5: 6%K2O +TE	2016
165	0169	Snow fert	19%N: 19%P2O5: 19%K2O+ TE	2018
166	0170	Kynoplus	46 % N + 5% Zn	2018
167	0171	Sugar Oemff	9%N: 5%P2O5: 8%K2O	2016

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
168	0172	Green Gold	33% N	2018
169	0173	Kynopop	14%N: 09%P2O5: 04%K2O	2018
170	0174	Vitalon 2000	7.3% Titanic Sulphate, 1.2% Citric acid, 0.3% Tartaric acid, 4.2% Ammonia water, 1% Acticide	2021
171	0175	Mo-quick	20%N: 20%P2O5: 20%K2O	2018
172	0176	Vita booster plus	15%N: 10%P2O5: 34%K2O + TE	2018
173	0177	YaraMila Cereal	23%N: 10%P2O5: 05%K2O + 2%MgO + 3%S + 0.3%Zn	2018
174	0178	Mazao Super (Total)	20%N: 20%P2O5: 20%K2O + TE	2018
175	0179	Mazao Super (Vegetative)	28%N: 14%P2O5: 14%K2O + TE	2018
176	0180	NPK	14%N: 23%P2O5: 14%K2O + 5%S + 1% B2O3	2018
177	0181	Boom flower	2.2% Aromatic Nitrogen	2018
178	0182	Foliar Booster Potato NPK 14:2	14%N: 25%P2O5: 13%K2O + TE	2018
179	0183	Foliar Booster High P, NPK 13:	13%N: 52%P2O5: 05%K2O + TE	2018
180	0184	Crop Master NPK 24:18:18	24%N: 18%P2O5: 18%K2O + TE	2018
181	0185	Foliar Booster High N NPK 31:1	31%N: 11%P2O5: 11%K2O + TE	2018
182	0186	Foliar Booster high K NPK 15:1	15%N: 12%P2O5: 31%K2O	2018
183	0187	NPS	19%N: 38%P2O5: 0%K2O + 7%S	2018
184	0188	SumiCoat 60	13%N: 10%P2O5: 13%K2O	2018
185	0189	Synergizer	8%N: 32% P2O5: 4%K2O	2018
186	0190	Gro plus	0%N: 50%P2O5: 35%K2O	2018
187	0174	Polyfeed	28%N: 14% P2O5: 14%K2O	2017
188	0192	Fast grow fruit & Flower	14%N: 11%P2O5: 33%K2O + TE	2018
189	0193	Fast grow vetetative	27%N: 10%P2O5: 16%K2O +TE	2018
190	0194	Black alg	2%K2O + Organic Nutrients	2018
191	0195	Almina	1%N: 0%P2O5 :2%K2O + Organic Nutrients	2018
192	0196	Agromaster	24%N: 6%P2O5: 12%K2O	2017
193	0197	Poly Sulphate	11.6%K2O + 12.1%CaO, 3.6%Mg, 19.2% S	2017
194	0198	Nov Acid	16%N: 32%P2O5: 16%K2O	2017
195	0199	Novacid	16%N: 8%P2O5: 25%K2O	2017
196	0200	Omx Foliar Feed	24%N: 24%P2O5: 18%K2O + TE	2017
197	0201	Omx Murex K	Bacterial and Algae Extract	2017
198	0202	Omx CalMax	15%N: 22.5%CaO	2017
199	0203	Biopower (Grow Power)	Bacterial and Algae Extract	2017
200	0204	BioForce	Etract of See Weed and Blue Green Algae	2017
201	0205	Berrylon	Etract of See Weed and Blue Green Algae	2017
202	0206	Biopower Plus	30% Sea Weed Extract, 4g/L Cu + Zn + Mo + B, 12%N: 20%P2O5: 20%K2O	2017
203	0207	Wuxal Super Amino	8%N: 8%P2O5: 6%K2O	2017
204	0208	Wuxal Microplant	5%N: 10%P2O5: 3%K2O + 1%Zn 1%Fe, 1.5%Mn,	2017
205	0209	Amcolon Suspension	24%N: 24%P2O5: 18%K2O + 1.5%Mg	2017
206	0210	Amcopaste	20%N: 20%P2O5: 20%K2O	2017
207	0211	Amcopaste	5%N: 50%P2O5: 30%K2O	2017

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
208	0212	Amcolon	20%N: 20%P2O5: 20%K2O +TE	2017
209	0213	Mofcal	12%N + 5%Mg, 15% CaO	2017
210	0214	Amcopotato	14%N: 25%P2O5: 13%K2O + 3.2%Mg, 12.5%S, 1.8% Zn	2017
211	0215	Amcofert	O%N: 30%P2O5: 40%K2O + TE	2017
212	0216	Amco KTS	36%K2O + 25% S	2017
213	0217	Goldfert	10%N: 50%P2O5: 10%K2O	2017
214	0218	Mult N	40% N	2017
215	0219	Foliboost	8.5%N + 4%B, 4% Zn, 40%C, 13.5% Amino Acid	2017
216	0220	Amcopaste	18%N: 44%P2O5	2017
217	0221	Amcopaste	15%N: 20%P2O5: 50%K2O	2017
218	0222	Amcolon	10%N: 50%P2O5: 10%K2O	2017
219	0223	Omya Calciprill 110-LF	38%CaO + 0.6%Mg	2017
220	0224	Omya Magprill	25%CaO + 9.5%Mg	2017
221	0225	Bioenzyme	0.1%Mg, 0.4%S, 0.3%B, 0.3%Zn, 0.4%Fe, 0.1%Mn	2017
222	0226	Foltron Plus	5.6%N: 19.5%P2O5: 5%K2O + TE	2017
223	0227	Pilatus	4.9%Zn + 17% Organic Matter	2017
224	0228	YaraMila otesha	12%N: 24%P2O5: 12%K2O + 2%MgO, 5%S, 0.007%Zn 0.2%Fe,	2017
225	0229	Bio - TBB	Streptomyces sp, Lactobacillus sp, Actinomycetes, Rhizobium sp, Azotobacter sp, Citrobactor sp	2017
226	0230	Bio - TRENT	Streptomyces sp, Lactobacillus sp, Rhizobium sp	2017
227	0231	Kilimo Booster Plus	19%N: 19%P2O5: 10%K2O	2017
228	0232	Sulphur Maji	8.5% S	2017
229	0233	Vegimax	1.1%N: 0.13%P2O5: 3.9%K2O +0.58%CaO, 0.48%Mg, 0.38%S, 29.45% Organic Matter	2017
230	0235	PK Fertilizer	51.5%P2O5: 34%K2O	2017
231	0236	Fruit King	0.5%B, 051%Zn, 0.31%(6-BA)	2017
232	0237	Root King	0.62%IBA	2017
233	0238	Cytokinin Moreking	0.4% Cytokinin	2017
235	0239	Nutriplant Organic Plus Fertilizer	0.005%CaO, 0.007%Mg, 1.62%Zn 22%Fe, 0.001% Cu, 0.24%Mn,	2017
236	0240	Tecamin Brix	18%K2O + 0.2% B	2017
237	0241	Tecnokel Amino Cab	10%CaO, 0.2%B, 6% Amino acid	2017
238	0242	Fertigrain Start	3%N + 9% B, 30% OM	2017
239	0243	Agriphyt contact ZnMn	1.5%Zn, 0.5%Mn	2017
240	0244	Controlphyt Cu	6.5%Cu	2017
241	0245	Kanmetal	1%Zn, 0.5%B, 2%Fe, 0.5%Cu, 1%Mn	2017
242	0246	Kankompoze	8%N: 9%P2O5: 13%K2O	2017
243	0247	Kangrow	3%N: 2%K2O	2017
244	0248	Kanpotas	30%P2O5	2017
245	0249	Compound D	30% Humic acid + 10% Ascorbic acid	2017
246	0250	Hai 450	1.4%N: 0.3%P2O5: 0.7%K2O +2.5%OM	2017
247	0251	Alvirus	2.5%Cu	2017

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
248	0252	D.I Grow	2.35%N: 4.44%P2O5: 1.75%K2O + TE	2017
249	0255	Agri Grow Vegetative	30%N: 10%P2O5: 10%K2O + TE	2017
250	0256	Agrigrow Fruiting& Flowering	15%N: 5%P2O5: 35%K2O + TE	2017
251	0257	Allwin Top	28%N: 8%P2O5: 9%K2O + TE	2017
252	0258	Agrichem Folia	12%N: 10%P2O5: 10%K2O + TE	2017
255	0259	Yara Vita Trace BZ	5%N: 7.5% P2O5: 5%K2O + 5%Mg 5%S, 5%B, 5%Zn, 0.1%Fe, 0.1%Cu, 0.1%Mn, 0.1%Mo	2014
256	0260	Yara Vita Cereal Boot	O%N: 29.5%P2O5: 5%K2O+ 2.7%MgO + 3.1%Zn	2014
257	0261	Yara Vita Zintrac 700	Conc. Zinc micronutrient	2014
258	0262	Yara Vita Bortrac 150	10.9%B	2016
259	0263	Yara vita coptrac dual	33% Cu	2018
260	0264	Mo-wonder	18%N: 6%P2O5: 9%K2O	2018
261	0265	Mo-top	28%N: 8%P2O5: 9%K2O + 4%B	2018
262	0266	Mo-eliixer	11%N: 7%P2O5: 7%K2O	2018
263	0267	Elit N	25%N	2018
264	0268	Truva	5%N: 25%P2O5	2018
265	0269	Safir 21	2%K2O + Organic nutrients	2018
266	0270	Zincop	3%N: 15%P2O5 +10%Zn	2018
267	0271	Exelans	5%N: 0% P2O5: 5%K2O +25%OM + TE	2018
268	0272	Nessmix	0.5%B, 4%Zn,4%Fe, 0.5%Cu 2%Mn	2018
269	0273	Sweet K	30%K2O	2018
270	0274	Erth Food	1.6%N: 0.5%P2O5: 0.5%K2O + 60%OM	2018
271	0275	NPK Zn	11%N: 22%P2O5: 21%K2O +4%S, 1%B +0.1%zn	2018
272	0276	Golden leaf tobacco	10%N: 18%P2O5: 24%K2O + 7%CaO, 0.5%MgO, 7%S,0.1%B	2018
273	0277	Minjingu Top dressing/Caan plus Top dressing	27%N: 10%P2O5: 0%K2O + 15%CaO	2018
274	0278	Mielle oemf	8%N: 17%P2O5: 2%K2O	2018
275	0279	Veggie oemf	08%N: 05%P2O5: 30K2O	2018
276	0280	Oc-booster	31%N: 10%P2O5: 8%K2O + TE	2018
277	0281	Rizoliq Soy	Bradyrhizobium Japonicum	2018
278	0282	Mengi mavuno	20%N: 20%P2O5: 20%K2O + TE	2018
279	0283	Maxiforce starter	15%N: 30%P2O5:15%K2O + 1% MgO + TE	2018
280	0284	Maxiforce Grower	30%N: 10%P2O5: 10%K2O + 0.7%MgO + TE	2018
281	0285	Maxiforce fruiter	10%N: 10%P2O5: 40%K2O + 1% MgO + TE	2018
282	0286	NPS Zn	12%N: 45%P2O5 + 5% S + 1% Zn	2018
283	0287	G - One	0.05%Fulvic Acid	2019
284	0288	Grow -Cal	10%N + 17%CaO, 14%Mg,0.1%B	2018
285	0289	Paristar	30% Humic acid + 10% Ascorbic acid	2019
286	0290	Verno Fg	30% Zn + 30% Cu	2019
287	0291	RTS 7:7:7	7%N: 7% P2O5: 7% K2O	2019
288	0292	Tanzanite Booster Plus	19.87%N: 11.74%P2O5: 11.11%K2O + 0.001%Zn, 0.04%Fe + 0.009%Cu, 0.026%Mn	2019
289	0293	Mokusaku NPK Plus	3.67%N: 2.25%P2O5: 0.7%K2O + 0.3%Ca, 0.07%Mg	2021

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
290	0294	Techoel Amino Mn	2.93%N + 6.99%Mn	2019
291	0295	Controlphyt PK	29%P2O5 + 21.6%K2O	2019
292	0296	Technophyt Ph+	3%N + 29%P2O5	2019
293	0297	Technokel Amino B	10%B	2019
294	0298	Soil king slari asilia ya kibiologya	0.02%K2O + 0.01%CaO + 0.06%Na	2019
295	0299	Soil king mbolea halisi	0.06%N: 0.01%P2O5: 0.15%K2O + 0.03%CaO	2019
296	0300	Saprolife	2.5%N: 0.3%P2O5: 0.12%K2O + Te	2019
297	0301	Vitazyme Micro Foliar	0.15%Zn, 0.5%Fe, 0.05%Cu	2020
298	0302	Fastgrow Starter	18%N: 20%P2O5: 21%K2O + TE	2020
299	0303	Fastgrow Foliar Feed	12%N: 12%P2O5: 12%K2O + TE	2020
300	0304	Ferrelene- Fe EDDHA	6%Fe	2020
301	0305	Elfert- F	4.1%MgO , 1.12%B, 2.9%Zn 5.4%Fe, 0.67%Cu, 2.83%Mn, 0.048%Mo	2020
302	0306	Giant	0%N: 45%P2O5: 55%K2O	2020
303	0307	Micronet-15	2%MgO, 1.5%B, 4%Zn, 4%Fe, 0.5%Cu, 3%Mn, 0.05%Mo	2020
304	0308	Suspension 12-12-44	12%N: 12%P2O5: 44%K2O + 3%MgO + TE	2020
305	0309	Suspension 24-24-14	24%N: 24%P2O5: 14%K2O	2020
306	0310	Mazao Booster	32%N: 10%P2O5: 20%K2O + 20%S, 2%B 2%Zn, 2.8%Fe, 3.7%Cu, 2.7%Mn, 2%Mo, 2.8%Co	2020
307	0311	Agromaster	16%N: 10%P2O5: 22%K2O	2020
308	0312	Humic plus	12.17%K2O + 71.07 % Humic acid	2020
309	0313	Neo Supreme	24%N: 24%P2O5: 18%K2O + 4%Mg, 4%S, TE	2020
310	0314	Neo High P	12%N: 45%P2O5: 20%K2O + 2%CaO, 4%Mg, TE	2020
311	0315	Super Neo High K	15%N: 10%P2O5: 45%K2O + 4%Mg, 4%S, TE	2020
312	0316	Micronet -36	12%N +18%CaO, 3%Mg, 1%B, 2% Amin acid	2020
313	0317	Superfeed	19%N: 19%P2O5: 19%K2O + Mg + TE	2020
314	0318	TFA Fahari (Myco Sol)	12%N: 6%K2O + 40%SO3	2021
315	0319	Agromaster	15%N: 24%P2O5: 12%K2O	2020
316	0320	Fahari Booster	20%N: 20%P2O5: 18%K2O + TE	2020
317	0321	Rokohumin-Duplo	5.65%N: 0.9%P2O5: 4.61%K2O	2020
318	0322	Aviel Extra Booster	20%N: 5%P2O5: 35%K2O	2020
319	0323	Potassium Schonite	23%K2O + 11%MgO	2020
320	0324	Max Yield	15%N: 10%P2O5: 45%K2O	2020
321	0325	Max Green	31%N: 11%P2O5: 15%K2O	2020
322	0326	Fast Crop Max-K	15%N: 10%P2O5: 45%K2O + 4%MgO, 4%S,	2020
323	0327	Gap Mbolea	12%N: 12%P2O5: 12%K2O	2020
324	0328	Keenfeeder's Booster	12%N	2020
325	0329	Keen Mavuno	15%N: 15%P2O5: 15%K2O + TE	2020
326	0330	New Victory Booster	19%N: 19%P2O5: 10%K2O	2020
327	0331	Sulotaste	19%N: 19%P2O5: 19%K2O + MgO, TE	2020
328	0332	Organic Fertilizer	2.3% N + 18.6% C/N, 42.8% OC, 38% OM,	2021
329	0333	Groforce	2% N: 0.1% P2O5: 4% K2O + 8 g/l Mg, 20 g/l Amino Acid, 200 g/l Organic Matter, 8 g/l Humic Acid, 120 g/l Organic Sugar	2021

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
330	0334	BM Start	1.7% N + 2.1% MgO, 2.07% B, 0.02% Mo, 2.84% H ₂ SO ₃	2021
331	0335	FarmGrow Vegetative	38%N: 5%P ₂ O ₅ : 5%K ₂ O	2021
332	0336	FarmGrow Starter	13%N: 40%P ₂ O ₅ : 13%K ₂ O + TE	2021
333	0337	F100	8%N: 2%P ₂ O ₅ : 8%K ₂ O	2021
334	0338	F300	2%N: 11%P ₂ O ₅ : 11%K ₂ O	2021
335	0339	Full Power	12%N: 18%P ₂ O ₅ : 12%K ₂ O	2021
336	0340	Agrodyke	12%N: 18%P ₂ O ₅ : 12%K ₂ O	2021
337	0341	FarmGrow Flowering and Fruiting Vegetative	5%N: 5%P ₂ O ₅ : 45%K ₂ O + TE	2021
338	0342	Veggie Oemff Grow	14.8%N: 8.87%P ₂ O ₅ : 15.86%K ₂ O + 1.93% S	2021
339	0343	Agribooster	19%N: 10%P ₂ O ₅ : 8%K ₂ O	2021
340	0344	Eco Super Grow	15%N: 4.4%P ₂ O ₅ : 1.8%K ₂ O	2021
341	0345	N P K 10:18:24	10%N: 18%P: 24%K: +0.5%Mg, 7%S, 0.012%Bo, 3%Xca	2021
342	0346	Maxiforce	20%N: 20%P: 20%K + 100ppm Zn, 800ppm Fe, 140ppm Cu, 150ppm Mn	2021
343	0347	CynkMI	16.2%Zn	2021
344	0348	MI6.1	2.9%N	2021
345	0349	New Victory Flower and Fruit	17%N: 14%P: 34%K + 0.03%B, 0.06%Zn, 0.01%Fe, 0.05%Cu, 0.05%Mn, 0.001%Mo, 0.007%Amino Acid	2021
346	0351	Calcium Nitrate		2017
347	0352	Polycoffee	19%N: 19%P ₂ O ₅ : 19%K ₂ O	2017
348	0353	MoMI	11%Mo	2021
349	0354	Wangle	1.50% 1-Dodecane Sulfonic acid sodium salts	Jul-21
350	0355	KEM FOLIAR FEED	14%N: 9%P: 5%K + 2%Mg	Jul-21
351	0356	Kyno Plus S	40%N + 6%S	Jul-21
352	0357	Kara	6.98%N: 3.88%P: 13.96%K	Jul-21
353	0358	NPS B	19%N: %P ₂ O ₅ + 6.24%S, 0.12%B	Sep-21
354	0359	Zinc Sulphate Monohydrate	33.5%Zn	Sept-21
355	0360	Trimix	6.5%Ca: 0.05%B: 15%Fulvic acid	Sept-21
356	0361	Farma Booster Foliar Spray	15%Na	Nov 2021
357	0362	Green Urea	35%N: 1%P: 1%K	Dec-2021
359	0363	Micro p-topdressing	46%N: 0.1%Zn	Dec-2021
360	0364	Yaramila Otesha	13%N: 24%P ₂ O ₅ : 12%K ₂ O: 3%S: 2%MgO	Dec-2021
361	0365	Microp -planting	17%N: 29%P ₂ O ₅ : 6%K ₂ O: 0.5%S: 0.2%Zn	Dec-2021
362	0366	Durasop NPK Compound	22%N: 6% P: 12%K	Dec-2021
363	0367	Amcolon*K	7%N: 7%P: 40%K+ 1%MgO	Dec-2021
364	0368	DURASOP	12%N: 12%P: 17%K	Dec-2021
365	0369	Multiphos	10%N : 25%P	Dec-2021
366	0370	AmcoCal Nit	15.5%N: 26% CaO	Dec-2021
367	0371	Amco SOP	50%K ₂ O: 17.5%S	Dec-2021
368	0372	Amco PotaNit	13%N: 46%K	Dec-2021
369	0373	Super cal 45	45%CaO	Dec-2021

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
370	0374	NutrOshield	10.2%N:0.2%B:1%Cu:0.02%Mn :4%Zn	Dec-2021
371	0375	ZAP	8%N: 1%S: 0.05%Mn: 0.05%Zn:0.10%Fe.	Dec-2021
372	0376	BorMI	12.1%B	Dec-2021
373	0377	nanoMI-Cu	14.5%N	Dec-2021
374	0378	MI ZBOZE	2.6%Mn	Dec-2021
375	0379	WapnMI nAgCu	18.5%CaO	Dec-2021
376	0380	KAL Booster	9.8%N:21%P:36.7%K:1.9%Mn:0.7%Fe:0.7%B:1.1%Zn:1.9%Cu:2.5%Mo	Dec-2021
377	0381	Yaramila Otesha	13%N:24%P2O5:10%K2O	Jan-2022
378	0382	Biophosphate	1.1%N: 39.6%P ₂ O ₅ : 0.11%K ₂ O.	Feb-22
379	0383	Microp Mbogamboga	15%N: 9%P ₂ O ₅ : 20%K ₂ O + 8.5%S, 0.02%B, 0.06%Zn	Feb-22
380	0384	MicroMI	1.38%Zn: 1.37%Fe: 1.67%Mn	Feb-22
381	0385	MI6	3%N:	Feb-22
382	0386	NanoMI	15.2%N:	Feb-22
383	0387	Energy Mix	11.2%N: 10.2%P: 11.8%K	Feb-22
384	0388	Veggie OEMFF Starter	14.80%N, 20.40%P2O5,18.80%K2O, 1.9%S,1.30%Mg,0.12%Zn,0.14%B, 0.7%Fe,0.14%Mn,0.023%Cu,0.02%Mo	Feb-22
385	0389	KYNOCHE PANDA PLUS	12%N: 46%P ₂ O ₅ + 5%S, 0.5%Zn	Mar-22
386	0390	Master Winner	15%N: 3%P ₂ O ₅ : 5%K ₂ O + 0.3%MgO, 20%S	Mar-22
387	0391	DURAMON 30	30%N: 0%P: 1%K +2.5%MgO, 18.5%SO3	Mar-22
388	0392	Star Farm Booster	16.98%N: 8.9%P ₂ O ₅ : 12.35%K ₂ O.	Apr-22
389	0393	AGROGOLD NPK	3.98%N: 3.6%P ₂ O ₅ : 2.4%K ₂ O	Apr-22
390	0394	EXCELLENT SUPER	24%N: 24%P ₂ O ₅ : 18%K ₂ O + 0.9%MgO	Apr-22
391	0395	LIQUID SEAWEED PLANT GROWTH PROMOTER	50.5 mg/L N: 9.70mg/L P: 1670mg/L K + 0.83mg/L Mg	May-22
392	0396	HCPS	0.9%N: 0.43%P ₂ O ₅ : 3.25%K ₂ O + 0.45%Ca, 1.04%Mg	May-22
393	0397	GEM SUPER K	18.3%N: 21.4%P ₂ O ₅ : 41.6%K ₂ O	May-22
394	0398	Biostimulant	0.65%N: 45% K ₂ O	May-22
395	0399	Power grower max-Vegetative	25.2%N: 22.7% P:17.5% K	May-22
396	0400	Power grower max K	9.9%N: 21.5% P: 44.7% K	May-22
397	0401	YUKON (K) BACK (K) MAIZE - PLUS	26.6%K ₂ O + < 0.3 %Cl	June-22
398	0402		47.4%K ₂ O + < 0.15%Cl	
399	0403		140g/L N: 60g/L P + 470mg/L B, 684mg/L Zn, 1005g/L Fe, 510mg/L Cu, 510g/L Mn, 59mg/L Mo	June-22
400	0406	SUBA AGRO FOLIAR	23 %N: 23 %P: 23 %K + 0.01 %B, 0.01 %Zn, 0.05 %Fe, 0.0006 %Cu, 0.03 %Mn, 0.004 %Mo.	June-22
401	0407	BOOSTER EXTRA SUPER K	23 %N: 4 %P: 36 %K	June-22
402	0408	BIO - GENIC FERTILIZER	31 %K + 17.5 %Ca, 52.81 %S, 0.5 %Zn, 2.1%Fe, 0.03 %Cu	June-22
403	0409	MICROP TOBBACO	10%N: 18%P2O5: 24%K2O + 9%SO ₃	Jun-22
404	0410	DTPA	+ 11%Fe	Jun-22

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
405	0411	Manganese Sulphate Monohydrate (MnSO ₄ .H ₂ O)	32%Mn	Jun-22
406	0412	Sodium Molebdate (Na ₂ MoO ₄)	39.6%Mo	Jun-22
407	0413	NPK (BAFOLIAR)	10%N: 15%P ₂ O ₅ : 10%K ₂ O	Jul-22
408	0414	FOLIPLUS	3.0%N: 14.30%P2O5: 18.6%K2O + 0.10%B, 0.10%Mn, 0.01%Mo	Jul-22
409	0415	FOSFOCAL	3%N: 20%P2O5 +5%CaO, 0.10%B, 0.10%Mo	Jul-22
410	0416	POTASOLL	25%K ₂ O + 42%SO ₃	Jul-22
411	0417	FOLIMIX	8%N + 5%MgO, 10%CaO	Jul-22
412	0418	N-LONG	26.0%N + 0.50%B, 0.05%Zn	Jul-22
413	0419	CALBOSOL	28%Ca + 1%B.	Jul-22
414	0420	PROTEOGREEN	10%N: 5%P ₂ O ₅ : 40%K ₂ O+2%MgO,0.02%Zn, 0.01%B,0.00%Fe, 0.01% Mn, 0.00%Mo	Jul-22
415	0421	PROTEOGREEN	11%N: 40%P: 11%K + 2%MgO, 0.002%Zn, 0.01%B,0.02%Fe, 0.01% Mn, 0.001%Mo	Jul-22
416	0422	THABIT SUPER NPK 17:17:17	17% N: 17% P: 17% K + 0.4% Zn	Jul-22
417	0423	THABIT SUPER NPK 18:38:0	18%N: 38%P: 0%K + 2%Ca, 0.1%Mg, 1.5%S, 0.1%B, 0.1%Zn	Jul-22
418	0424	THABIT SUPER NPK 13:26:13	13%N: 26%P: 13%K + 2%Ca, 1%Mg, 0.1%B, 0.2%Zn, 0.2%Mn	Jul-22
	0425	THABIT SUPER NPK 22:6:12	22%N: 3.79%P: 12%K+ 4%Ca, 0.5%Mg, 3%S, 0.2%B, 0.4%Zn	Jul-22
	0426	THABIT SUPER NPK 11:23:22	11%N: 23%P: 22%K+ 1.5%Ca, 0.2%Mg, 2%S, 0.1%B, 0.1%Zn	Jan-22
	0427	THABIT SUPER NPK 12:25:12	12%N: 25%P: 12%K + 4%Ca, 0.2%Mg, 3%S, 0.1%B, 0.2% Zn	Jul-22
	0428	Kalite Booster	6%N: 2%P: 4%K	Jul-22
	0430	Agri grow High Ca	17%N: 2%K + 20%Cao, 4%Mgo, 0.02%B, 0.03%Cu, 0.06%Fe,0.03%Mn, 0.02%Mo, 0.02%Zn	Jul-22
	0431	SUBA AGROFOLIAR FINISHER	10%N: 5%P ₂ O ₅ : 40%K ₂ O + 0.01%B, 0.01%Zn, 0.05%Fe,0.006%Cu, 0.03%Mn, 0.004%Mo	Jul-22
	0432	Coffee Plus	20%N: 10%P ₂ O ₅ : 15%K ₂ O + 9.97%CaO, 0.55%MgO	Jul-22
	0433	White Diamond Pamba	10%N:10%P ₂ O ₅ : 20%K ₂ O+13%CaO, 1%MgO, 4%S, 0.5%B, 1%Zn	Jul-22
	0429	Challenge	0.5%B, 4%Zn, 4%Fe, 0.5%Cu, 2%Mn	Aug-22
	0435	Diamond Plant Foliar Feed	18%N: 16%P ₂ O ₅ : 16%K ₂ O	Aug-22
	0436	Plant Start	0%N: 45%P: 25%K	Aug-22
	0437	Max Grow Supreme	23%N: 21%P ₂ O ₅ : 17%K ₂ O	Aug-22
	0438	Max Grow High K	9%N: 16%P ₂ O ₅ : 35%K ₂ O	Aug-22
	0439	Micro Life Mult - Purpose 6 -2-4	229.5 mg/kg Zn, 34.4mg/kg Cu, 1.2 mg/kg Mo	Sep-22
	0440	SUPER N-40.	40.8% N	Sep-22
	0441	TANZANITE PLANT FOLIAR FEED	23.7 %N: 23.4 %P ₂ O ₅ : 19.1% K ₂ O	Sep-22
	0442	NEW AGRO BOOSTER	21%N: 19%P: 30%K + 1% Cu, 0.09%Mo	Sep-22
	0443	LITHOVIT COFFEE	5 %N: 3 %P ₂ O ₅ : 6 %K ₂ O + 5 %S, 0.2 %B, 0.25 %Zn, 0.01 %Cu, 0.01 %Mo	Sep-22
	0444	TOP MAX CROP LEADER HIGH K	8.6 g/kg N: 24.7 g/kg P: 91.9 g/kg K	Sep-22

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
	0445	SBL	10 %P: 30 %K + 10 %Ca, 0.28 %Mg, 0.08 %Fe, 0.11 %Mn, 0.08 %Al, 4% Na, 3% Si	Sep-22
	0446	NURU BOOSTER	23 %N: 15 %P ₂ O ₅ : 15 %K ₂ O	Sep-22
	0447	MAX GOLDEN TZ BLOOM PLUS HIGH K	4.39 %N: 5.14 %P ₂ O ₅ : 18.43 %K ₂ O	Sep-22
	0434	FAST GROW SUPER	240 g/L N: 240 g/L P ₂ O ₅ : 180g/L K ₂ O + 750g/L Fe, 300 g/L Mn	Oct-22
	0448	FAST GROW LIQUID N	32 %N	Oct-22
	0449	SUPER VEGRO	5.3 %N: 18.8 %P2O5: 21.2 %K2O + 0.03 %CaO, 0.01 %MgO, 0.6 %ZnO	Oct-22
	0450	Dk-20 Organic plant Enhancer	K >10 ppm, Mg < 5 ppm, Ca < 5 ppm, Mn < 5 ppm	Oct-22
	0451	COMBISOL 9-8-0	9 %N: 8 %P2O5 + 13 %Ca, 0.01 %B, 0.01 %Zn, 0.02% Cu, 0.01 %Mn	Oct-22
	0452	GUSTO	1.5 %Zn, 2 %Fe, 0.5 %Mn	Oct-22
	0453	GRAVITA 3-15-0+3%CaO	3%N: 15%P2O5 + 3%CaO, 6 %B, 7 %Zn, 1 %Mn, 0.1 % Mo	Oct-22
	0454	NPK	10 %N: 18 %P: 24 %K + 0.5 %MgO, 7%S, 0.12 %B	Oct-22
	0455	NPK 10:18:24	10 %N: 18 %P: 24 %K + 3 %CaO, 0.5%MgO, 7 %S, 0.12% B	Oct-22
	0456	Pro-Grow Pro Finisher	10.14 %N: 5.08 %P2O5: 40 %K + 102 ppm B, 210ppm Zn, 207 ppm Fe, 51 ppm Cu, 203 ppm Mn, 8ppm Mo,	Nov-22
	0458	MULTI GREEN HIGH N	24 %N: 24 %P2O5: 18 % K2O + 10 %Mg	Nov-22
	0459	MULTI GREEN HIGH K	10 %N: 20 %P2O5: 45 % K2O + 10 %Mg	Nov-22
	0460	Thabit Super NPK 16-42-0 +TE	16%N: 42 %P2O5 + 2 %Ca, 1.5% S	Nov-22
	0462	Thabit Super NPK 40-0-0+S	40 %N + 6.5 %S	Nov-22
	0457	Yara Vita Seedlift	8.6 %N: 15 %P ₂ O ₅ + 13.5 %CaO, 15.8 % Zn	Nov-22
	0463	Thabit Super NPK 24-0-24 + TE	24 %N: 24 %K2O + 1 %Ca, 0.2 %Mg, 4 %S, 0.1 %B, 0.1 %Zn, 0.1 %Mn	Nov-22
	0465	Wazawa Booster	20.7 % N: 20.1%P ₂ O ₅ : 19.7% K ₂ O	Dec-22
	0467	Khano Plus 1	15 % N: 10 %P ₂ O ₅	Dec-22
	0468	Magnesium Sulphate Heptahydrate	16.2 %MgO, 12.9 % S	Dec-22
	0405	Plant booster	16 % N: 8 % P ₂ O ₅ : 9 % K ₂ O + 0.2 % Ca, 0.01 % Mg, 0.2 % Zn	Dec-22
	0404	Klen - Zim	8 %N: 5 %P ₂ O ₅ : 3 %K ₂ O + 0.9 %Ca, 0.8 %Mg, 0.9 %S, 0.1 %Zn	Dec-22
	0469	Potassium Nitrate	13.6 %N: 46.2 % K2O	Dec-22
	0470	Booster Extra Starter P	17 %N : 21 %P : 4 %K	Dec-22
	0471	Booster Extra Kijani	31 %N : 14 %P: 6 %K	Dec-22
	0472	Macabor	10 %N : 9.5 %CaO, 2.7 % MgO, 0.23 %B, 0.06 % Zn	Dec-22
	0473	Phoscare FA	4.8 %N : 27 %P : 15 %K : + 0.17 %B, 0.42 % Zn, 0.02 %Fe	Dec-22
	0474	FOMI NENEPESHA	11 %N : 0 %P2O5 : 22 %K2O : 4 %CaO, 2 %MgO	Dec-22
	0475	FOMI KUZIA	21 %N : 0 %P2O5 : 8 %K2O + 4 %CaO, 2 %MgO	Dec-22
	0476	FOMI OTESHA	9 %N: 22 %P2O5 : 4 %K2O + 13 %CaO, 2 %MgO	Dec-22
	0477	Nano Urea Liquid	4.25 % N	Dec-22
	0478	Cal - Mag Free	18 % CaO + 3 % MgO	Dec-22
	0479	AL - NEBRAS 40 - 0 - 0	40 % N: 0 %P2O5: 0 %K2O + 0.1 %Cl	Dec-22

Na	Namba ya Usajili	Jina la Biashara la Mbolea	Kiwango cha Virutubisho	Mwaka wa Usajili
	0480	ALNNEBRAS 11-8-6 + TE	11 % N: 8 % P2O5: 6 % K2O + 0.1 % Cl	Dec-22
	0481	MUCRONATE Cal Bor -EX (18- 6)	18 %CaO, 6 %B	Dec-22
	0482	Growth 30 -10- 10 + TE	30 %N: 10 %P2O5: 10 %K2O + 15 ppmB, 400 ppmZn, 400 ppmFe, 50 ppmCu, 300 ppmMn, 0.1%Cl	Dec-22
	0483	Fruiter Growth 5-5-40 +TE	5 %N: 5 %P2O5: 40 %K2O + 15 ppmB, 400 ppmZn, 400 ppm-Fe, 50 ppmCu, 300 ppmMn, 0.1 %Cl.	Dec-22
	0485	Starter Growth 15 - 30 -15 + TE	15 %N: 30 %P2O5: 15 %K2O + 15 ppmB, 400 ppmZn, 400 ppmFe, 50 ppmCu, 300 ppmMn.	Dec-22
	0486	PH- Shift	22% N: 22% P2O5: 11% K2O + 0.56% Ca, 0.3% Mg, 0.11% Zn	Jan-23
	0489	MONOPOTASSIUM PHOS-PHATE (MKP)	51.5% P ₂ O ₅ : 34% K2O	Jan-23
	0466	Biofol Triple Max 23-23-23 + TE	23 %N: 23 %P2O5: 23 %K2O + 0.03 %B, 0.07 %Zn, 0.15%Fe,0.07% Cu, 0.07%Mn	Jan-23
	0487	BioGrow Liquid	0.55 %N: 0.04 %P: 0.02%K + 97.80% OM, 6.30% Humic acid,	Mar-23
	0464	Power Grow booster	16.75 %N: 27.76 %P: 43.77%K + 0.49 %Fe, 0.66 %Cu	Mar-23
	0488	MULTIBOOSTER	12 %N: 5 %P: 5% K + 0.01 %Zn, 0.01 %Mn, 0.01 %Mo	Mar-23

*Jarida hili hutolewa na:
Mamlaka ya Udhibiti wa Mbolea Tanzania (TFRA)
Mtaa wa Kilimo, Jengo la Kilimo I Complex,
Barabara ya Mandela, S.L.P. 46238 Dar es Salaam.
Simu. +255 22 2861939
Tovuti: www.tfra.go.tz*